

BÁCSMEGYEI NAPLÓ

XXIV. évfolyam

Subotica, VASÁRNAP, 1923 november 18.

315. szám

Megjelenik minden reggel, ünnep után és hétfőn délután
TELEFON SZÁM: Kiadóhivatal 8-58, Szerkesztőség 5-10

Előfizetési ár negyedévre 135 dinár

SZERKESZTŐSÉG: Kralja Alexandra-utca 4 szám alatt
Kiadóhivatal: Kralja Alexandra-utca 1 (Leibach-palota)

A gyilkosok kurzusa

Prágában felmentették Daszkalov gyilkosát, Sveiczben fölmentették Voronszky gyilkosát s hány gyilkost csak azért nem menthettek fel a bírák, mert nemzeti hőskökké léptek elő s amnesztiában részesültek — ki tagadhatja, hogy a gyilkosok kurzusáról is lehet már beszélni. A pacifizmus s mindaz a keresztényi és szocialista dogma, mely emberek és emberek nemzeti szervezetei között tátongó szakadékok áthidalására vállalkozott, a tudomány meggyőződésével és a művészet hitével érlelte ki azt a világszemléletet, mely az élet himnuszát zengte, az élet örökkévaló jogait harsonnáta, az élet szerelmét lélekzette ki, az élet jogaiért harcolt, az élet szépségeiért verekedett. Hol ez a világszemlélet, hová buktak dogmapillérei és illúzióornamensei? Hová lett a tavalyi hó? Az élet igenlésének kurzusa után következett az élet tagadásának kurzusa. Am az életnek ez a tagadása nem a középkori szerzetesek aszketizmusa, nem a világi örömről lemondó remeteség s az örök egekbe fölbámuló alázat: ez a kurzus nem a magunk életének megvetését hirdeti. Felbomlottak az emberi szolidaritás kötelei, *homo homini lupus*, az anarchia lett ur a lelkeken, a meggyőződések, a hitelvek, a művészet principiumain s mindenütt, ahol egymásután következő nemzedékek összedobbanó érzésén s az örök kutatás kézből-kézbe adott eredményein emelkedett ki sötétből, ködéből, mélységből, elrendezetlenségből az életet akaró világszemlélet korálszigete.

Ne ölj — tanítja a tizparancsolat? Ne ölj ostobán! — hirdeti az új morál. Kenyerért ölni — gyilkosság, amiért halál jár a bűntevőnek. Fanatizmusból ölni hőstett — amiért csak a legyilkolt lesz a haláltársa. A gyilkosok jogrendje megengedi, hogy meggyőződésből, fanatizmusból, örült hitből büntetlenül öljenek s nem is kutatja, hogy a fanatizmus nem hazug ürügy-e, a meggyőződés nem ostoba irázis-e a gyilkosok kezében. Mindegy, hogy az áldozat a szélső jobboldalon bukott le s a szélsőbaloldalon dördült-e el a fegyver vagy szélsőbaloldali politikust terített-e le a szélsőjobboldalról jövő golyó. Ófalsége: a fanatizmus, fölmentő ítéletet mond s a fanatikus bírák szabadonbocsátják a fanatikus gyilkost. Ha nem lenne ordító kontradikció: azt lehetne mondani, hogy az utolsó évtizedek legtisztább kezű gyilkosa Adler Frigyes volt s a földi igazságte-

vés mélyes részvéttel és vérző szánalommal, de az *erkölcsei világszemlélet* kiengesztelő büntetésbe való belenyugvással küldte életfogytiglani fegyházra Stürgh gróf gyilkosát. Az Adler Frigyesek börtönbe kerültek s a Raszkolnikovok Szibéria ölbányáiba s Daszkalovnak és Voronszkinak ostoba, monumentális nélküli, kispolgári gyilkosai büszkén és szabadon sétálhatnak a szófiai közsaligetek között s a bódóni tó partján.

„Kizökkent a világ” — jajdult fel Hamlet, akinek életét Shakspeare csudatevő hatalma sem tudta megmenteni, akinek fegyver által kellett meghalni, mert akaratlanul „hebehurgyán” embert ölt. Ez a csudatevő hatalom el tudta hitetni, hogy a meggyilkolt férjjajveszedelem és bosszút lihegő özvegye a férje koporsója mellett dől a gyilkos karjába, de aki embert ölt, azt az

ő mindenre képes zsenije sem tudta megszabadítani a büntetés-től. Hogy a prágai és lausanne-i esküdtek olyant tudtak cselekedni amilyent Shakspeare sem tudott, az csak azt mutatja, hogy a gyilkosok kurzusa sokkal középkoribb, sokkal amoralisabb atmoszférát tudott teremteni a huszadik század Európájában, mint amilyenbe éltek a középkor gyilkos hősei és hősi gyilkosai.

A gyilkosokat fel lehet menteni de lesz-e olyan hűlőszék, amelyik a gyilkosokat szabadon bocsátó közszellemet fogja fölmenteni. A közmoral detronizált és emigrált törvényei egyszer mégis vissza fognak ülni trónusukra s a fölmentett gyilkosok mellé a vádlottak padjára fogják ültetni a fölmentő bírakat is. A *ne ölj* — tilalmát a részegen dözsölő és szaturnaliázó amoralitás nem hazudtolhatja meg örökké.

Válságban a demokrata-párt

Külön pártot akarnak alakítani a vajdasági demokraták

Beogradból jelentik: A vajdasági demokraták tekintélyes részének mozgalma, amelyről a *Bácsme gyei Napló* már nemrég beszámolt és amelynek az a célja, hogy a *Vajdaság speciális érdekeinek védelmére külön pártot alakítsanak*, mánd komolyabb formában bontakozik ki a párton belül és nagy nyugtalanságot okoz a demokratapárt vezetőinek körében.

A demokratapárt, amióta ellenzékbe szorult, állandóan küzd a tagjai sorában felmerülő különböző ellentétekkel, amelyek — ha idejekorán nem tudják azokat elsimitani — a párt teljes felbomlására is vezethetnek. A vajdasági demokraták mozgalma nem első ilyen jelenség a demokratapártban. Hasonló törekvések már korábban felmerültek Délszerbiában és két délszerbiai képviselő már ki is lépett a pártból. A párt bomlásának tünetei egészen a zagrebi konferenciáig vezethetők vissza, amelyet tudvalevően szintén a demokratapártból kivált politikuskok kezdeményeztek. Amíg a demokratapárt kormányon volt és híveinek személyi ambícióit ki tudta elégíteni minden nehézségek nélkül, együtt lehetett tartani ezt a többi frakcióból mesterségesen, de nagyon ügyesen összeállított nagy, országos pártot. Most azonban, mint ellenzéki párt, nem tudja tagjait ezekkel a kapcsolatokkal összetartani és a jelek szerint, a homogén radikális párt hosszú uralma teljesen fel fogja örölni a demokratapárt egységét. A demokratapártban felmerülő ellentéteket még jobban súlyosbitja a vajdaságiak különválási akciója, aminek előreláthatóan jelentős befolyása lesz a parlamenti

és politikai erők átcsoportosítására is.

Hétfőre összehívták a pénzügyi bizottságot

A pénzügyi bizottság szekciói ugyan még nem fejezték be működésüket, mert az első albizottság nem készült el teljesen a közoktatásügyi tárca költségvetésével és az agrárreform tárca költségvetése ügyében sem hoztak végleges határozatot — a bizottság plénumát hétfőre mégis összehívták, hogy a költségvetés letárgyalását a parlament összeüléseiig befejezhesse. A nagybizottság tárgyalásaival egyidejűleg a szekciók még dolgozni fognak, így az első albizottság, mely a közoktatásügyi tárca költségvetését tárgyalja le és a második szekció, a mely az agrárreform minisztérium budgetjével foglalkozik. A költségvetésnek ez a fejezete, amelynek tárgyalása Simonovics agrárminiszter távolléte miatt szenvedett ily nagymérvű késedelmet, az elbizottság szombati ülésén napirendre került, a miniszter azonban, betegsége való hivatkozással most sem jelent meg a szekció ülésén, amely ilyenformán csak a többség kívánságait foglalhatta jegyzőkönyvbe, a költségvetés részletes tárgyalását ez alkalommal is el kellett halasztania.

Éles támadások az agrárminiszter ellen

A második albizottság ülésén, a melyet Grgin Dusan vezetett, rendkívül élesen bírálták Simonovics miniszter működését. Kapetanovics muzulmán a boszniai agrárviszonyokról festett elriasztó képet, majd Seljzerov Szlávko demokrata az agrárreform vajdasági keresztülje-

lét bírálta. Kifogásolta elsősorban azt, hogy még most sincs törvényesen rendezve a vitás agrárügyek likvidálásának kérdése. A *telepítést is* — mondotta — *a legterviszerülenebbül hajtották végre*; a telepések nincsenek biztosítva a nekik kiosztott föld állandó birtoklásáról. A telepésekkel kötött bérleti szerződések 1924-ben lejár, de még most sem intézkedtek a bérletek meghosszabbításáról. Követelte, hogy a *minisztérium kiadását erősen csökkentésék*.

Hasonlóan éles hangon kritizálta Simonovics miniszter működését Grgin Dusan radikális is, aki szintén kiemelte a *telepítés körül elkövetett hibákat*. Pasenyák klerikális a szlovéniai, Novakovics dr. a dalmáciai, Hadzsi Afit dzsemijet pedig a délszerbiai agrárviszonyokról mondott ezután bírálatot, majd a dél-előtti ülést berekesztették.

A délután ülésen szintén *éles hangú felszólalások hangzottak el a miniszter ellen*. A vita során az egyik szónok felemlítette, hogy *Bánátság körülbelül huszezer dobrovoljácnak adtak földet, akik közül azonban csak ezer művelte maga a földjét, a többi bérbeadta szegény zselléréknek*. A felszólaló követelte, hogy az agrárminiszter vegye el a földet azoktól, akik *tízéreknek vele*.

A szombati minisztertanács

Szombaton este a minisztertanács ülést tartott, amelyen azonban Pasics miniszterelnök betegsége miatt nem vett részt. A minisztertanácsban Vuicsics belügyminiszter referált a tartományi beosztás végrehajtásáról. A referátum után nagyobb vita fejlődött ki a kinevezendő főispánok személyére vonatkozólag.

Ninesics külügyminiszter tett jelentést ezután arról, hogy a román-jugoszláv határ megállapításának kérdésében létrejött a megegyezés, amit azonban nem irtak alá, mert az ugyanis csak a kétoldali parlamenti ratifikálás után lép életbe. A ratifikálás után egy hónapon belül megtörténik a határ végleges kiigazítása és Jugoszlávia előbb csak azokat a területeket fogja átadni Romániának, amelyek már a sévresi szerződés szerint is őt illetik meg. Ennek megtörténte után kerül sor Zsombolya átadására.

Végül a hitelekéről tárgyaltak, különösen az új postabélyegek nyomásáról, amellyel kapcsolatban egy angol cég ajánlatát fogadták el. Erre a célra több mint öt millió dinár hitelt irányoztak elő.

Háromszázmillió lei kártérítést fizet Bulgária

A jugoszláv és bolgár delegátusok Szófiában aláírták a Bulgária részéről fizetendő kárpótlás kérdésében a megegyezést. Bulgária a megegyezés szerint háromszázmillió levtartozik fizetni. Jugoszláviának,

Egy kritikus albumából

Irta: Baedeker

BARÁTOK — ELLENSEGEK

Ha az ellenséged nagyon jókedvű, ne gondold, hogy okvetlenül azért van jó hangulatban, mert értésült a téged ért szerencsétlenségről. Önzetlenebb oka is lehet a jó humorának, — talán a saját szerencséjén örül.

Mikor Széchényi István hazafias főlbuldulásában egész évi jóvedelmét a m. tud. akadémia alapítására ajánlotta föl, s valaki azt kérdezte föle, miből fog ilyenformán egy esztendeig megélni, a nemes gróf állítólag azt felelte:

— Majd eltartanak a barátaim. Az élet, amely sok csalódást mért a kitűnő férfura, megküzdte attól a csalódástól, amely okvetlenül érte volna, ha a barátaitól akarta volna magát eltartani. Szerencséje nem jette próbára őket, s megélt abban a kritikus esztendőben is a maga emberiségéből vagy valamely más tranzakciójából. Sok barátja volt ugyan Széchényinek, de annyira nem voltak e jó urak, hogy egy évig, tízenkét hónapig eltarthassák, — abban a drágaságban, amely száz év előtt dult, amikor husz váltó forint volt az ára egy tehénnek...

Némely ember ezt a két szót: *édes barátom!* — úgy tudja kimondani, hogy az így hangzik: *Te emeletes barátom!*

Nem mindig azok a barátaink, akiknek mi vagyunk a barátai, — legtöbbször olyanok a barátaink, akik iránt nem is érzünk igaz barátságot.

Jó barátokból könnyen válnak gonosz ellenségek, de ellenségekből vajmi ritkán lesznek jóbarátok.

— Nem keresek ellenségeket, — mondta egyszer egy ismerősöm, — de néha találok egyet.

Ugyanő mondta: — Nagyon jó, ha az embernek vannak barátai, de még jobb, ha az embernek nincs szüksége rájuk.

Vannak kellemes ellenségek, és vannak kellemetlen jóbarátok.

Nem igaz barát, akit könnyen szerezz az ember, és az se, akit könnyen lehet elveszteni.

Akinek sok az ellensége, az vagy nagyon rossz vagy pedig nagyon becsületes ember.

Idegek dolga, hogy az ember hány ellenséget áll ki, s hogy egyáltalában elbirja-e a tudatot, hogy ellenségei vannak?

Aki elhítheti magával, hogy ellenségei vannak, annak támadnak is ellenségei; s aki őszintén hiszi, hogy vannak barátai, azok lesznek is barátai.

Vannak, akik ellenségnek kitűnően beválnak, de jóbarátnak nem alkalmasak, és viszont, akiknek van tehetségük a barátság gyakorlásához, de nem értenek az ellenségeskedéshez.

Aki sok ember barátja, az senkinek se barátja.

Nincsen drágább kincs egy jó barátnál, — ha nem szorulsz rá.

Barátot elveszteni annyi mint ellenséget szerezni.

Ellesett párbeszéd. — Azt mondod, hogy Konrád ne-

kem ellenségem? De hát hogyan és miért? Soha életemben nem tettem neki rosszat!

— És jót se tettél neki soha?
— Azt igen, és nem is egyszer.
— No látod!

A nagy ellenségek nem olyan kellemetlenek és nem olyan veszedelmesek mint az aprók.

Valakinek az ellenségeiről volt szó, s a jelenlevők egyike így kiáltott föl:

— De hiszen nincsenek neki ellenségei! Hogyan is jutott volna hozzájuk? Hiszen sem az okosságával sem a jóságával nem szolgált rájuk!

Viel Feind, viel Ehr!, — mondja egy német közmondás. De hát *erről* a becsületről szivesen mondanék le... A becsületeskülönben is *főjó* dolog, s az ilyen érzés még fájóbb lehet. S nagyon erősnek kell lenni

A Lalsevics-féle agrártörvény-tervezet

— Kritikai ismertetés —

Irta: Dr. Petrović Márkó

A magán- és közérdeket lényegesen érintő agrárreformnak három éven át történt ideiglenes végrehajtása után még a kormánynak is be kellett látnia, hogy az ilyen életbe vágó kérdés nem szabályozható ideiglenes kormányrendeletekkel anélkül, hogy a már előidézett kaotikus állapot ne fokozódjék a lehetetlenségig. A volt agrárminiszter el is készítette az új agrártörvényjavaslatot. Ez a törvényjavaslat azonban nem volt más, csak a *minden rendszer és elv nélkül, a pillanatnyi politikai érdekek engedelmessé ideiglenes kormányrendeletek laikus és nem sikerült kompromisszumai*. Természetes tehát, hogy a parlament a javaslatot egy év után sem foglalkozott behatóan, mert a *javaslat nem nyújtott láthatást sem arra, hogy a fokozódó agrárháborút megszünteti*. Ilyen körülmények között a kormánynon levő radikális párt megbízta Lalsevics János dr-t azzal, hogy a Miletic-féle agrártörvénytervezetet dolgozza át, illetőleg készítse új tervezetet. Lalsevics eleget tett a megbízásnak s minthogy a Miletic-féle törvénytervezetet még átdolgozásra sem találta alkalmasnak, elkészítette a saját tervezetét *»A nagybirtokok kisajátításáról és az agrárvizonyok új szabályozásáról szoló törvénytervezet»* címen.

Lalsevics tervezete *alapos és hozzáértő munka gyümölcse* és tekintettel arra, hogy ez a tervezet törvényerőre emelkedhetik, de legalább is az agrártörvény meghozatalára döntő befolyással lesz, szükségesnek látszik, hogy ezzel a tervezettel a nyilvánosság megismerkedjék. A tervezet a következő elveken épült fel:

Az agrárreform a földnek igazságosabb elosztását a földdel történő visszaélések meggátolását tűzi ki célul, a melynél fogva senkinek sincsen joga a maga személyére földet igényelni, mert szétosztásra csak a földmennyiség kerül, amely a törvény szerint rendelkezésre áll.

Az igényjogosultság sorrendje.

A kiosztásra szánt földből a következő sorrendben nyerne kielégítést: hadviselték a dobrovójáci törvény szerint, *nemzetiségre való tekintet nélkül* azok a földművelő állampolgárok, akiknek egyáltalában nincs, vagy nincs elegendő saját földjük, ipari munkások, iparosok és végül községek, ha arra közös legelők céljaira szükségük van. A földosztásból feltétlenül kizárandók azok, akik bármilyen okból a büntető törvény-

annak a férfinak, aki örül az ellenségeinek s büszke arra, hogy dicsekedhetik velük.

Vannak emberek, akiknek több hasznát veszed, hogyha ellenségeid mint ha a barátaid.

Ha valakivel, aki sokkal előbbkelő mint Te, baráti viszonyt folytatsz, akkor tulajdonképpen Te vagy az ő barátja, de ő nem okvetlenül a Teé.

Aki nincs megelégedve a barátai-val, az nem jó barát.

Egy uriembertől hallottam:
— Több barátom van mint ellensésem. S ez jól esik. De hogy ez utóbbiak öszintébben gyűlölnék mint ahogy amazok szeretnek, az rosszul esik nekem.

Aki barátjának nem megbízható, az ellenségnek se lehet lojalts.

nyel kerültek összeütközésbe, továbbá azok is, akik a polgári törvények értelmében vagyonnal szabadon nem rendelkezhetnek.

Milyen föld vehető igénybe?

Az agrárreform céljaira igénybe vétetnek a következő földek: szántófölddé átváltoztatható azon erdőterületek, amelyeket egy később hozandó törvények ki fognak sajátítani; állami földbirtokok, amelyeket az állam erre a célra átenged; a tulajdonosok által tartósan elhagyott földek; a kormány által ameliorált és vizetelenített földek; az állam által elővásárlási joggal megvett azon földek, amelyek nyilvános árverésre kerültek; magán nagybirtokok és latifundiumok (3000 hektárnál nagyobb földbirtokok); hitbizományi és holtkézi birtokok a nagyságukra való tekintet nélkül; 57 hektárnál nagyobb magánbirtokok, ha azok spekuláció, továbbadás vagy parcellázás céljából kerültek a jelenlegi tulajdonosok birtokába, vagy ha azokat a tulajdonos nem saját kezelésben művelte, kivéve azokat az eseteket, amikor a föld megművelésében betegetség vagy más elfogadható ok miatt akadályozza a tulajdonost vagy ha a birtokot kiskorúak örökölték. Igénybe vehetők 5 hektárig azok az 50 hektárnál nagyobb birtokok is, melynek tulajdonosa nem lakik állandóan az SHS királyság területén, továbbá a volt ellenséges uralkodó családok tagjainak birtokai, amelyek a többi állami földbirtokokkal egyenlő elbírálás alá esnek, végül a volt ellenséges kormányok által adományozott birtokok, az úgynevezett donációk, amelyek teljes egészükben elvehetőek minden kártalanítás nélkül. Egyházi intézményeknek az a terület hagyandó meg, amelyet a minisztertanács esetenként nélkülözhetetlennek deklarál az intézmény fenntartására. Kulturális és humanitárius intézmények fenntartására szolgáló földbirtokfundációkat az agrárminiszter mentesíthet a felosztás alól. Földszövetkezetek és községek birtokai csak akkor sajátíthatók ki, ha azok nem szolgálnak tagjaik javára. Magánosok tulajdonát képező árvízterületek csak akkor sajátíthatók ki, ha az állam garantálja az ármentesítés céljaira szolgáló felszerelés üzemben való tartását, de a magánosok által csak a jövőben hasznosítandó árvízterületek 60 éven belül nem sajátíthatók ki. Munkázásoknak, amelyek jelenleg, vagy az agrárreform ideiglenes végrehajtása előtt is már ilyenek voltak, mint lötenyészési telepek, magne- mesítő állomások vagy tejszár- tók, jogukban áll a törvény szerinti megállapított maximumon felül kérni a fenti célokra még szükséges birtokok meghagyását.

Egy birtoknak tekintetik ugyanannak a tulajdonosnak az országban bárhol levő földbirtoka, a feleség, szülők és gyermekek birtokai is, ha azok közös háztartásban élnek, továbbá különböző tulajdonosok birtokai is, ha a telekkönyvi átírás 1919. február 25-ike után történt s végül ugyanazon tulajdonosok telekkönyvi közös birtokai.

Mezőgazdasági birtoknak tekintetnek: szántók, rétek, szőlők, kertek, kertgazdaságok, gyümölcsösök, olajbogyókertek, komlófűlék, ha azokon más mezőgazdasági kulturák berendezhetők.

Hogy történik a föld szétosztása?

A rendelkezésre álló föld szétosztása telepítés, parcellázás, a helyi igényjogosultak között való kiosztás és munkástelepek létesítése útján történik. Az akként keletkezett birtoktestek lehetnek törpebirtokok, azaz azok, amelyekkel a törpebirtokokosok birtokai kiegészíthetnek, továbbá 7—8 hektáros kisbirtokok, 35—100 hektáros középirtokok s végül ipari és gyári munkások ételmezését megkönnyítő birtokok.

A telepítés.

A parcellázást vagy telepítést az államhatalom végzi, de ezen munkálatok rábizhatók a közigazgatási testületekre, fizikai és magán személyekre is, természetesen az állam legteljesebb felügyelete mellett, (maganparcellázás). A telepes birtok vagy megállapított vételáron, vagy járadék ellenében megy át a telepes tulajdonába. A telepes birtokot 50 évig elidegeníthet és megterhelési tilalom terheli, nem is parcellázható, fontos közgazdasági érdekek nélkül. Ha a telepes csödbe kerül, ha birtokát bérbe adja, vagy parcellázza, ha büntetőbíróság elítéli, ha az évi járadékot nem fizeti, vagy ha meghal, az államnak visszavételi joga van.

A megváltás buzában történik és a megváltási ár akép állapítandó meg, hogy a tiszta kataszteri jóvedelem buzába számítatik át a kataszteri becslés idejében fennálló buzaár alapján. Az így nyert összeg 4%-kal tőkésítetik. A megváltást az állam a tulajdonosnak buzára szoló kötvény alakjában fizeti, levonva az eredetileg megállapított megváltási értékéből 10—20%-ot, már a kisajátított birtok nagysága szerint, mely összeg a telepítési alap javára esik. Kötvények amortizációja 50 éven át történik. A tulajdonos nem kötelezhető a kisajátított birtok rész kiadására mindaddig, amíg a megváltási ár nincs kifizetve. A telepítő és a telepes közötti jogviszonyt, továbbá a vételár vagy a járadék fizetésének idejét és módját a törvény szellemében szerkesztendő telepítési szerződés szabályozza. A telepes által fizetendő vételárat vagy járadékot az agrárminiszter állapítja meg, de az a tulajdonos részére megállapított megváltási árnál kisebb összegben nem törtenhetik meg. A telepes köteles a birtokbalépés előtt lefizetni a vételár 10%-át, kivéve a dobrovójáciakat, akik 5 azaz 3 hektárig ellenérték nélkül, ingyen kapnak földet.

Kisajátítás.

A mezőgazdasági birtokok kisajátításával kapcsolatos kérdésekről az agrár bíróság dönt, amely különösen jogosult ítéletileg kimondani, hogy mennyi föld és melyik birtokrész sajátítható ki, amelynek a megváltási árát megállapítja. A többi technikai munkálatot, az igénylők kijelölését azoknak birtokba lépését, kolonizációt stb. — gyakran a többi reszort minisztériumok közreműködése mellett — az agrárminisztérium végzi az alárendelt hatóságai útján (agrárhi-

vatalok, agrárdirekciók).

Az agrárbírószervezet és hatásköre.

Az agrárbírószervezet minden törvényes alkalmi megszerzett külön tanács alkotja. A tanácsnak 5 tagja van, két tagja a törvényszék rendes bírából, egy a földigénylők, egy tag pedig a nagybirtokosok sorából kerül ki, az elnök mint ötödik tag a törvényszék mindenkori elnöke vagy helyettese. Az előadó mindig bíró. A tanács nem kvalifikált tagjait egy évre sors útján rendelik ki az agrárminisztérium, illetve a földművelésügyi minisztérium által összeállított és 48 egyén nevéet tartalmazó jegyzékből.

Az agrárbírószervezet által hozott ítélet elleni felebbezések felett a kuria külön tanácsként megszerzett agrárbírószervezet dönt, amely hasonlóképpen 5 tagból áll, két tagja a kuria rendes bírái, a másik két tagja a fakultással bíró szakképzett földbirtokosok közül kerül ki, az elnöke pedig a mindenkori kuriai elnök vagy helyettese. Az agrárbírószervezet ítélete végleges és végrehajtható.

A kisajátítási eljárás az általános polgári perrendtartás szellemében folyik. Az agrárbírószervezet előtt az agrárminiszter mint felperes képviselőként az államkincstári ügyvéd és ügyvédje által képviselt földbirtokos az alperes. Ha a per tárgyát képező birtok meg van terhelve jelzáloggal avagy más teherrel, a többi érdekelt is perbe vonandók.

A törvénytervezet méltósága.

Ezeket az irányelveket követi az agrártörvénytervezet, amely magában foglalja a végrehajtási utasítás tervezetét is. Ez a tervezet első és egyedülállóan alapos feldolgozása annak a problémának, amelynek helyes megoldása eminens közgazdasági és társadalmi érdek.

A szerző maga is érezte, hogy nem számított eléggé az agrárreform ideiglenes végrehajtásával teremtett helyzettel, mert az indokolásában maga is elismeri, hogy az abban foglalt elvek csak az államhatalom kiméletlen beavatkozásával valósíthatók meg. Ebben az esetben azonban az elismerés nem igazolt. Az agrárbírószervezet intézménye, a megváltás módja s a telepes birtokokra vonatkozó rendelkezések okosak és életre valók, de a kisajátítás kérdése ebben a formában illuzoriussá válik. Magasabb közgazdasági érdekekből a nagybirtoknak meg lehet a maga létjogosultsága, de csak is abban a mértékben, amennyiben okvetlenül szükség a mennyiségi-leg több és minőségileg jobb termés biztosítására és addig, amíg céltudatos és rendszeres gazdasági fejlesztés által a közép és kisbirtok nem lesz képes a nagybirtok feladatát magára vállalni. Tekintetbe véve a fennálló nagy földigénylést és azt a körülményt, hogy az ideiglenes agrárreform végrehajtásának következményeként már nincsenek 5000 holdas magánbirtokok a tervezetkészítőknek ki kellett volna domborítani a kisajátítási rendszernél a következő két momentumot: a racionális gazdálkodás lehetőségére minimálisan szükséges földterületek biztosítását és annak az időnek legalább elvben való leszegészését, ameddig ez a biztosítás terjed. Az igényjogosultak kategorizálása is platonikus. Mert amidőn köztudomású dolog az, hogy a kisajátítás által még az a földmennyiség sem teremethető elő, amely elegendő volna arra, hogy a »földet a földművesnek« — elv keresztülvitessék, akkor fölösleges, s talán igazságtalan is volt a földigénylők közé sorolni az ipari és gyári munkásokat, akikről a társadalomnak más uton kell gondoskodnia. Ezek helyett első sorban azon földmunkásokról és szakképzett gazdasági alkalmazottakról kel-

lett volna gondoskodni, akik a nagybirtokok felosztása folytán munka és egszisztencia nélkül maradtak. Ennek ellenében az igénylők sorából ki kellett volna zárni mindazokat, akiknek földjük volt, de azt saját hibájukból kénytelenek voltak eladni.

A kisajátítás tárgyát illetően a tervezet nem lép fel elég erősen az állami birtokkal szemben, amelyek elsősorban veendő felosztás alá. A tervezet nem védi meg kellőleg a kulturális és humanitáris intézményeket, amelyeket a mindenkori agrárminiszter kegyelmére biz. A vallási intézmények birtokainál az esetleges visszaélések megakadályozására meg kellett volna állapítani a maximumot. Ami az idegen állampolgárok földbirtokait illeti, azt hiszem, hogy a tervezet intézkedései ellenkezik a nemzetközi joggal s mindenesetre retorziókra fognak vezetni. Nem állja meg a helyét a tervezetnek az az intézkedés sem, mely a telekkönyvi átírások tilalmi napját 1919. évi február hó 25-ikébe állapítja meg, mert ez a dátum az érvényben levő magánjogi illetve telekkönyvi szabályok értelmében csak az elidegenítési tilalomra vonatkozó és utólagos hatást magában nem tartalmazó kormányrendelet életbelépése napja tehát 1920-ik évi július közepé lehet, kivéve természetesen azokat az eseteket, amelyekben a roszhiszeműség megáll-

pítható. A tervezet igazságtalan az árvízmentesített területek tulajdonosaival szemben, amikor az amelyekre földük felosztását megengedi, míg csak a jövőben víztelenítendő birtokokat 60 éven át védi. A tervezet nagy fogyatékossága, hogy nem tartalmaz rendelkezéseket a beálló örökösödési esetekre nem állapítja meg a tulajdonosnak gyakorlatban óriási jelentőséggel bíró azon jogát, hogy a maximumot maga jelölje ki, s nem szabályozza a telekkönyvi közzé tulajdonosok de természetben megosztott tulajdonú gazdálkodók viszonyát arra az esetre, ha az agrárreform netalán csak egyiknek a birtokát venné igénybe. Végül azt tartom, hogy a tervezet egyes szakaszait szabályosan kell megfogalmazni. A mintagazdaságok védelmére vonatkozó intézkedésekben például a tervezet szövege nem állapítja meg kategorikusan a supermaximumra való jogot, hanem csak a supermaximum igénylésére való jogról szól s hogy mennyit ér gyakorlatban ez a igénylési jog, arra legjobb tanúságot az eddig tönkretett mintagazdaságok nyújtják, amelyek fennállítását az ideiglenes agrárrendeletek ugvanilven formában védték.

Mindezek ellenére kétségtelen, hogy Lalosevic János dr. agrártörvénytervezete kevés változtatás és pótlás után szilárd alapja lehet a meghozandó agrártörvénynek.

Ellenben a főispán kocsisa egyszerű drámát rögtönzött s agyonlötte a szobalányukat, mert az szerelm-tárgyában kényesebb volt sok finom dámanál. Akkor, nagyon emlékszem rá, igen szűk szavakban irhattam az esetről néhány szót, a szolgálatadó főispán nevéet tapintatóból nem lehetett külni. Pedig, bizony Isten, sem a nemzetiségi kérdés, sem a katonaság és a polgárság közötti békés egyetértés nem forgott veszélyben. Azt tovább »ápolták«, akárcsak a bajtársi érzést és én újabb tünődésekbe estem, hogy vajjon nem azt szokták-e ápolni, aki beteg?

Ellenzéki lapot jártni főbenjárd bűn volt. Bertha Miklós »Magyarország«-a, az első modern, hatalmas szavú esti újság, innen nem kapott előfizetőt, mert valami titkos babona azt a véleményt korpoltálta, hogy a mindenkori miniszterelnök áruházban megjelenik az újság kiadókörében és revizió alá veszi a címszalagokat. De mivel mégis szerették volna a lapot olvasni, Lauka Gusztó bácsinál fizettek rá elő. Januárban lerótták az öregnél az egész évre szóló tizenkét forintot, Lauka aztán naponként megvette a trafikban a példányokat s maga hordta szét az irodákba. Ez volt az öreg tb. főjegyző szorosán vett hivatali munkaköre. Pardon, volt még valami. Az őszi rendes közgyűlésen ő referálta, hogy Szilágyi Berci négy heti szabadságot kért és kapott.

... Láttam az életet zajlani, hallottam dolgokat, amik soha nem szivároghattak ki, a vármegye élte a maga csodálatos tökéletességgel elzárt életét s mérget lehetett rá venni, hogy akkor van közgyűlés, amikor löverseny is van (vagy megfordítva), a változatosságot esetleg műkedvelői előadás teszi, amelyen a férfi-ideál, Ziross Imre, a bonvivant, ellenben Kupcszevics Jefta, a zsánerszerepek hivatott ábrázolója.

A hathetes szini szezonok sok boldogságot megzavarnak, pártikat visszamenesztenek, Fein Lipi bácsi a Magyar Királyban izgatottan várja az előadás végét s helyet biztosít Demkó Bandinak, aki a drámai szakért lekesedik, példátlanul értékes és nagyra hivatott életét aprózza fel vicinális bohémiségekre. Az aranyifjúság vezére Billitz Béla volt, — ah, ellenben a primadonnák csak hat hétig tartózkodtak a város falai között, az örökké pénztelen Semsey Gyula pedig rémülettel magyarázta a naiv énekesnőnek, aki szelid felhívást intézett hozzá, hogy játszik neki a kucsébernél.

— Művésznő, nem ismeri a színészhabonát? Ha szóba áll a kucséberrel, elveszti a hangját.

... Láttam a megyei életet, amely tele volt gögös magyar mágnásokkal, akiknek semmi közük a magyar fajhoz s a magyar történelemből csak vagyonszerzésileg vették ki a részüket. Láttam szívós örményeket, akik lépésről-lépésre haladva foglalták el a közélet pozícióit, hallatlanul sokat tartottak magukról s ezt a véleményt addig hangoztatták, amíg másoknak is vérév, tudatává vált. Könyv aránylag kevés fogyott a városban, Duka László törvényszéki elnök, miközben lassu, megbontott lépésekkel végigmerzte a várost és mindenkit haragos csipősséggel megkritizált, végül letelepedett a Mangold-üzletben, ott olvasta el az újságot s ott pillantott bele az irodalmi újdonságokba. De pénzt soha nem adott ki értük.

Későbbi időkből való dolog, de itt kell elmondanom. Van Ambrus Zoltánnak egy könyve, »Kultura tüzetével« a címe. Sokban torzítás, sokban igazságtalan, azonban jegyezzük fel az irodalomtörténet számára, hogy Torontálvármegyről, inkább a megyeszékhelyről szól. A könyvben szereplő író, aki vidéki felolvasásra megy, ő maga. Annak

Vadászat a régi Torontál dzsungelében

I. Bevezetés és invocatio

A régi Torontálból van elmondani való néhány történetem, hol komoly, hol vig. Nyitott szemmel étem benne valamikor s olyan csöstell hullottak az eseményei, hogy valószínűleg beleképrázattam a tekintetem, amint kaleidoskopszerűen elrohantak előttem. Újságitő voltam, telve lázas ambícióval és a hatalmas vadászterületen téltelenségre kárhozottan. Ellenzéki újságja nem volt a vármegyének, ami próbálkozás történt ezen a téren, az hamar véget is ért. A tizenhárom mamelluk képviselő behozatala volt mindig vezérelve a vármegye politikájának, azonkívül két frázis, ami kopott, addig kopott, amíg nem maradt meg belőlük semmi. Az egyik az, hogy tapintatosan kell kezelni a nemzetiségi kérdést. Általában a tapintatról annyit beszélték, hogy végre magam is kíváncsi lettem valamelyes megnyilvánulására. A rendezett tanácsu Nagybecskerek város tisztújító közgyűlésén tudvalevőleg az alispán elnököt s mikor véget ért a dolga, valakj — többnyire Pollák Viktor — felállt s jegyzőkönyvi köszönetet indítványozott a megye első tisztviselőjének a közgyűlés tapintatos vezetéséért.

— Ahá, kezdtem érteni, mi a tapintat.

Ellenben történt egyszer, hogy meghalt az apám, szegény robotosa a megyének s a halotti negyed körül valami differencia merült föl. Isten ugye, nem tudom már egész pontosan, de úgy rémlök, hogy mivel március másodikán halt meg, elsején pedig már kifizették a havi illetményét, ezt most levonták a negyedből.

Akkor az anyám kereste az alispánt, hogy legyenek méltányosak három kis árvával szemben. Csak a főjegyző volt otthon, éppen a körömvágásügyi ügykör lényegében merült el, a kérelmet nyers szavakkal elutasította, ellenben két mangalica-térdével úgy nekidüllesztett az íróasztalnak, hogy majd-majd egészen föltelepedett rá. Ilyen pózban maradt a tárgyalás egész ideje alatt.

Azonban én újabb lépéssel haladtam előre a tapintat körüli tanul-

mányutamban. (Csak esetleges kombinációk elkerülése végett jegyzem föl, hogy nem Dániel Lászlóról van szó. Az finom ur tudott lenni minden körülmények között).

A másik stereotip frázis »a katonaság és polgárság közötti békés egyetértés« volt, amint augusztus 18-án, a közös banketten, igen lapidáris töstökben ágyuztak el.

Hát katonai afér nem is igen történt, bár voltak olyan suttogások, hogy a honvédség zászlóaljához megjavítás céljából küldenek ifjú tiszteket. Olchváry ur őrnagyi rangja akkor olyan elképzelhetetlen magasságban lebegett, ahová tán sosem lehet elérni, Podlussányi alezredes inspicrozása pedig lázas izgalmába hozták a várost, ahol ezredes tán sosem fordult meg. A mi régi típusaink a harmonikanadrágu, fehérbajuszu granicsár-tisztek voltak, immár nyugalomban a boszniai hadjárat után, mindig tisztán, finoman, de csak kapitányi rangban a Plankertben, ahol mi a »Reuber und Perse« című léleknemesítő játékkal tettük mellőzötté az iskolai studiumokat.

Visszatérve a tapintatra, az ifjú újságitő annak békjőiba verten kezdte meg pályáját. Még élénk emlékezetben él Stessik Ferenc és Kézdikovách László ellenzéki lapalapítási kísérlete, amiről úgy beszéltek, mint valami elvetemült merényletről. Kézdikovách abba is hagyta hamrosan s elment Budapestre pikornak, Stessik pedig megunta az anyagi áldozatokat. A vármegye közönségét a hivatalos lap informálta az eseményekről, amelyek között sokszor megdöbbenő üdéséggel hatott a közvéleményre az a hír, hogy a főispán Budapestre utazott, máskor, hogy az alispán kurjácskai birtokáról visszaérkezett székhelyére és átvette hivatala vezetését.

Nekem ez misztikum volt. Istennem, milyen ceremóniák között történhetik az ilyen átvétel! Az öreg Germán örmester a kapuban nyilván azért villogtatta olyan gögösen a kardját s Micske hajdu ezen az okon luzta fel a jobbik csizmáját.

jdeián, érdeklődve a történet magja iránt, igazi kultúrember, így mondta el azt:

— Ambrus meghívva érkezett Beeskerekre, náthás volt s az irodalmi estén egy finom, de végtelenül hosszú analízis novellát olvasott fel. Természetes, hogy sok türelmetlenséggel találkozott s nem volt meg az a hatása, amit az ő értékes egyénisége megérdemelt volna. Nálunk az irodalmi estély csak bevezetője a táncnak. Ne csodálkozzunk. A közönség javarésze nő volt.

Van azonban Ambrus könyvében sok finom apró részlet, amit pompásan látott meg.

De mit láttam én? Azt, hogy a vármegyén mindig tartanak egy-egy *Weinrich* Vilmost, *Rigó* Istvánt, *Szilágyi* Albertet, aki páratlan közgazgatási tudással »*csinálja*« a dolgokat, végzi a voltaképeni közigazgatást, a java csak reprezentál, tüzerönkéntes gondolkodású és nővéju marad szürkefeju korában is, ragaszkodik a fehér gamásnihoz, a monoklihoz s a karját olyan szögben tartja, mint a sült csirke szárnya (épp csak a zuza hiányzik belőle). A családi nexus, vagy a teljes önkényesen megállapított előkelőség, sokszor tapasztalatlan iffjakat illet fontos pozíciókba, ezek aztán intézkednek is, viszont hogy ők előlépjenek, *Weinrich* Vilmosnak ki kell bukni a restauráción.

Tisztában vannak azért a kérdés fontosságával és jelentőségével, hogy mi lesz most a megyévei, ki dolgozik? Megvan erre is a formája. A kibukott *Weinrich* aljegyzőt, a szabályrendelet értelmében nyugdíjazák, azonban nyomban kinevezik közigazgatási gyakornoknak. Így megmaradhat a helyén, sőt még ő jár jobban, mert dupla gázsít kap s ha jutna is számára hely a státuszban a legközelebbi tisztujtásnál, ő tiltakozik a legélénkebben a meg-tiszteltetés ellen. Azért nem lesz sem családbéli, sem befogadott. Hiszen többnyire rojtos a gallérja s anyyira megfedekeznek maróval, hogy megtalálják a *cugos cipőjét*.

Hogy ebben a dzsungelben mit láttam, hogyan tudtam kihozni onnan, azt máskor mondok el. Van köztük nagyon nevezetes esemény is.

Öreg riporter.

Diószeghy Tibor:

Pattogatás rim-karikással

*Hátunkon mázsás a nyereg,
S lábunk a földet rogyadva kapálja.
És mi, remoná-emberek,
Futunk mégis. Mert előttünk a pálya.*

*Igen ez, ennyi csak az ok,
Ezért megyünk neki droknak, gátnak.
Be' ámitják maguk azok,
Kik ebben nyugtató értelmet látnak.*

*Mi hajt? Az, hogy tesszül inam
S nem kínálhatok zabolat magamnak.
Meg hogy narkózis az inam,
Felednek terhet, mindent, kik rohan-*
Inak.

*De: jó ez így, ti csöddörök?
Nem fizetünk érte tulontul-arat?
Ki rezignálan lödörög,
'Az, ettől, legalább sohase' járadt.*

*Mért küzdünk, pár marék zabér?
Ki élre kerül, nem jár jobban itt sem.
Vagy a nagy doping, a babér,
Az élet-derby díja telkesítsen?*

*A sok előzködés mit ér?
A finish után kapjuk csak ki bérünk.
Bölcs, ki a többinek kitér,
A célba ugyis holtversenyben érünk.*

Szerb elbeszélők

VI. *Dragisa Vászics*

1885-ben született Gornji Milanovacon. Élete elég nyugtalan és hánytatott, különösen pacifista eszméi miatt sok kellemetlenségben volt része az utóbbi években. Jelenleg Beogradban él. Nem termékeny író, eddig mindössze négy könyve jelent meg, nemsokára azonban új novellagyűjteménye és egy hosszabb *lelektetű regénye fogja elhagyni a sajtót.* Mint a modern szerb írók legnagyobb része, ő is lírikus, lírájából ölelős, szeretős gesztusok, szent, szláv szomorúságok s nemes, magasatos érzések bontakoznak ki. A nyelv feltétlen és tökéletes művésze, mondatai liktetve muzsikálnak, szavai tiszta, színes, csendes alkordokban csengenek. Előkelő, nyugodt, illatos stíusa ringatja, kábitja, cirógatja az olvasót. Sajnos, a fordítás csak homályos, foltos tükörcskéje lehet a stílusbeli szépségnek.

Az ördögmalom.

Halott a szív, halott az ég, minden halott — ő, nem is csoda. Azon az éjjelen mindennek vége volt, fel kellett kiáltanom (milyen keserű a bucsuszó): jaj, isten veled barátság, rokonszenv, bajtársi együttérzés, minden szerelem isten veled, mindnyájatoknak bucsut mondok! A temetőbe szöktem ezen az éjjelen. Jól tudtam, hogy nem én vagyok az első a kétségbeesettek között, akik valami ellenállhatatlan s határozatlan kényszerből izve a drága, libegő csendnek komor árnyait keresik fel: a lélek megkönnyebbül, ha az ember kisírja magát. Lelekemnek jó-ságos, nemes gondolatu szülői feküdtek ottan, mindig arra törekedtem, hogy rájuk hasonítsak s ezért még azután is érintkeztem velük, sőt arról is meg voltam győződve, hogy álmaimmal álmodnak, keserveimmel keseregnek, hogy mindig rám gondolkodnak. Nem tudtam magamnak megmagyarázni, de csodálatosan igazul és tisztán éreztem sirjuknál azt, miként áramlik, liktet át földön, fűvön, tömjéneken keresztül a halott agyvelők erős, titokzatos, hatalmas gondolatvilága.

Hittem, hogy a halottak is gondolkodnak és erről a helyről mindig megvigasztalódba tértem vissza az életbe.

De ime, ezen az éjjel hiába időztem ott: a föld hallgatott, a fű nem pihegett, a tömjén nem füstölgött, minden néma, fekete, mozdulatlan és halott volt. És az életteleniségnek ez a jeges borzalma meggyőzött arról, hogy a halál reménytelenül, értelmetlenül, soha vissza nem térően megölte azokat a bájos, büvös gondolatoakat, melyek eddig láthatatlanul, csodálatosan lelkemet simogatták. Szinte éreztem, mint pattannak szét a barátság, a remény utolsó szálai.

Ebben a pillanatban macskanyávogás szeli át a temető dermedt némaságát és a halálos borzalom szinte megfagyaszti szívetem. Mennydör-gés nélküli villám világítja meg az eget, amelyen lassan, egészen lassan, hatalmas, nehéz felhők tömörülnek. Ez a vésses macskanyávogás a dermedt temető borzalma közepette, ezek a kísérteties felhők, melyek a menny oceánján usztak, kusztak, az egyedüllét, az elhagyatottság jeges, kegyetlen érzésével töltötték ki lelkemet, avval a legkegyetlenebb érzéssel, amely a halál kinjait juttatja eszünkbe. Ime hát, egy átkozott élet után eljutottam az utolsó egyedülléthez.

Leikemben istenkáromló fájdalom zugtak, az eső kövér cseppekben csöpögött, mikor elhagytam a temetőt. Mire lefeküdtem, zuhogni kezdett az eső. Hallottam, amint az ágyam melletti falon, a bádogosator-nában, összegyülemlik a víz. Nekem pedig az az érzéses támadt, hogy az a zavaros, masztos, iszapos sárga lé becsurog egyenesen a szívembe, hogy beszennyezzen, hogy meg-

fojtson, hogy megfullasszon a legborzalmasabb halálhörgéssel.

Már sok ideje annak, hogy elvesztettem legkedvesebb nővéremet, aki maga volt a nemes, zsenge fiatal-ság, Gyönyörű, hullámos, széke haj, nagy, szürke szemek és beteges, lázrózsás orcák. Élénken emlékeztem erre a képre: görnyedten dolgozik valami fall himzésen, nagyon fárasztó feladat volt, csakugy hemzsegett a sok rózsacsokor, ágá-cok, csillagocska, a sok apró kereszt s mindent gyapjufonállal kellett ki-himezni, szabályosan kidolgozni a kékes-szürke alapon, nagy, fekete keretben.

Ugy emlékszem, hogy több évet szentelt erre a munkára és ebben a munkában meggyönyörvedve, lázró-zsáktól lángoló orcáival, mélyen ülő, csillogó szemével, kitágult szem-bogaraival olyannak látszott, mintha már a halál árnyéka lebegne körül-ötte, mintha nem is nézne a himzés-re, hanem a végtelen a beláthatatlan messzeségbe — így emlékszem.

Ez a fekete keretszerű himzés, mint hatalmas halotti plakett, gyer-mekkorom óta mindig ugyanazon a falon függött a hálósobában. Éjjelen-te sokszor órák hosszat néztem ezt a himzést. És mindig az a furcsa ér-zésem támadt, hogy ez a himzés be-lenőtt, belesimult abba a falba, ame-lyen függött. Amig fiatalabb voltam, nagyon kínos volt ránézni. De ké-sőbb mind jobban és jobban vonzott magához, édesgetett s annyira elbű-völt titokzatos, halotti varázsával, hogy mikor oldalra fektüdtem és szí-veimet rászorítottam a himzésre, is-mét éreztem a drága ujjak érintését, ismét láttam kimondhatatlanul finom arcának halálos sápadtságát.

És a himzés volt utolsó menedé-ken: itt örültem, itt sirtam, itt panaszkodtam és forón csókoigattam azokat a nagy, szürke szemeket a rózsacsokrok közepén, melyek ugy néztek rám, mintha élnének, édes emlékektől zengő szívemet pedig odaszorítottam ahhoz a szent falhoz, melyről mindinkább hittem, hogy benne és nem a sirban pihen az a drágalátós teremtes, akit annyira szerettem.

Mikor eloltottam a világot és nyugvóra tértem, hányszor — ő hányszor hallottam rejtelmes moz-golódást, sőt láttam is miként suhan sápadt árnyéka a számtalan keresz-tecskény és csillagocskaán keresztül, amelyeket ő egykoron éjjel-nappal, vizsla tekintettel cirógatott, csókol-gatott, becézgetett.

Azon az éjjel azonban hiába tértem ehhez az emlékezhez, akárcsak a te-metőhöz: az emlék is fagyott meg-halott volt. S ezen az éjjelen csodá-latos érzés kerített hatalmába: azt éreztem, hogy azon a falon saját ha-lotti szemfedőn lóg. Megborzongtam. A himzés minden kis likacsából ezer és ezer acéltü kandikált elő, melyen elevenen, szorosan egymás mellett, ijedten hegyes hegyükkel csillámol-va kíngráltak, hogy engem szarja-nak, hogy halálosan összeszurkálják szomorú szívemet. A szu, mely ágyam támláját vágta, idegeimet is vagdicsálta. Majd pedig úgy tünt fel, mintha viasz gyertyák füstjében, rejtelmes susogások borzalmában nehéz, láthatlan vas-emeltyűk lüköd-nének, billegnének és egymásra he-lyeződnének szájalmas, rémülettől remegő keblemen.

Ó, hát ez a teremtes csupán azért élt, hogy számomra ezt a halotti le-pelt elkészítse? És ebben a fájdalom-s feszültségben mindent megkísér-reltem, csak hogy megmeneküljek, kibújjak, hogy elszökjek ez elől a halotti lepel elől. Mindhiába. Mint valami kísértet közelebb jött és le-

szorított engem. És így dermedten, riadt szemekkel, segítség nélkül, minden, de minden segítség nélkül, a végtelen messzeségbe kúldott te-kintettel — ő, mért nem tudom ki-fejezni magamat? — belenéztem eb-be az éjszakába az ürességek legsz-várabb ürességébe, amikor a szív bőgve epkedik a halál után, a leg-édesebb megváltás után

Másnap vasárnap volt. Mennyi il-latot lehelt a tavasz. A rétekről illa-toz frissesség fujdogált, a selymes le-vegő megremegett. Sétára indultam, az utcák még üresek voltak. Minden ház az ismeret még, de az emberekre már nem igen emlékszem. Egyene-sen nagyapám házába megyek. Nagy-on szerettem hatalmas, befásított udvarát: szebb és kedvesebb a nyil-vános parknál. És mert benne bukkál a gyermekkor emlékvilága.

Egy jegenye törzséhez támasz-ködtem. A fű egészen térdemig ér. A park tele van madarakkal. Abban a világban állt a hinta erre felé az ördögmalom — olyan jól emlékszem. Hogy élvezett mindebben a nagy-apa! Vasárnaponként a gyermekraj tarka lepkesereg módjára megtöltö-tte a hatalmas udvart. Itt nőttünk fel — ő, gyönyörű gyermekévek, — s csupaj zaj meg zsvaj volt minden. A nagyapa elégedetten üldögte az erkélyen, olykor rózsát szagolgat, máskor olvasójával játszadozik és mindig mosolyog.

Öt éves voltam és szégyellős. Riadt szempárom, gyenge kis szí-ven leginkább az ördögmalomtól félt. Ő az az ördögmalom! A nagyok semmit se félték tőle. Kariuk-kal átfogják a nyereg nyakát, ugy ülnek mintha széken ülnének, csu-pán szemüket hunyják be. A kát-ránnal bekent körhinta megnyikor-dult. Két erős kar kétoldalt lendül-letbe hozta s egy szempillantás alatt megindult a rémes forgás. Néme-lyik kidülledt szemmel, erősen öss-zeszorított ajakkal hámul és visít. Aztán rémes nyikorgások és haso-gató sikolyok közben tetőpontra há-g a malom örvényes ördüte. S ebben a borzalmas feszültségben és szédü-letben az arcok mind furcsábbak, mind különösebbek, csodálkozóbb-bak, borzalmasabbak. A lányok szél-től szétfult és széthullott hajfűrtjei oly vadul röpdöstek fejük körül, mintha el akarnának szakadni, mint-ha hirtelenül, nyomtalanul elrepül-lének valamerre. A körhinta után persze semmit se lehetett megismer-ni, a kertnek zagyva, zavaros tö-mege uszik a szem előtt, bele sem lehet nézni. S így megy ez sorjában.

»Ha a nagyok elmennek, úgy m'i jövőnk, de csak egészen lassan, mert mi még kicsinyek vagyunk«.

Szomorú voltam és a függőhin-tán ringattam magam. Magam se tu-dom és mikor, de egyszerre csak markos kezek ragadnak meg, föl-emelnek s ráültetnek az ördögma-lomra, ő, nem is tudom hogyan törté-nt! Annyira megrémültem, hogy még sikoltozni se tudtam. Még azt sem tudtam hinni, hogy lehetséges lenne engem akaratom ellenére rá-ültetni a forgóhintára. Nem tudom hogyan festett megrettent arcom, de az, amit az ördögmalom másik olda-lán láttam, az borzalmas volt. Az a halálos rémület, mely bátyám arcán ült, még most is előttem van. Az ördögmalom megnyikorodult. Gör-csösen, futadozva, kis markommal és gyenge izmaimmal erősen szori-tottam a nyeret, keményen egy-másra nyomtam fogaimat, összerán-cooltam homlokomat, összeszorító-ttam hunyorgató szempilláimat. Éreztem, hogy égnék mered a ha-jam. S ekkor ellendült a körhinta. Nem tudom, bátyámmal mi történt, többé már nem láttam. Nem is lé-lekeztem többet. Legelőször azt éreztem, hogy valami hideg szél fújja a hátamat. Azután hatalmas hullám borul rám. Szél csapkodja

arcam, mely hirtelen oly tüzes lesz, mint a parazs. Először valami fulsíkító dübörgés dörog fülembe, később a metsző levegő rutyumi, sivitani, zizegni és boszen visítani kezd, hogy szinte azt kell hinnem, hogy megsiketülök. Egy pillanatban úgy tetszik, mintha szédítő magasságokban repülnek a föld felett, lábam alatt érzem a határtalan, belátáhatatlan mélységet. Az ördögmalom percről-percre gyorsabban repül, a szél mind örültebbé vágtat. Egyszer csak vörös, sárga és zöld korongok kerengnek szemem előtt, majd mind feketébe olvadnak s ez a borzalmas, üszökhöz hasonlatos feketeség feltája a száját, szédítő örvény tátong előttem, amelybe úgy érzem, hanyat-homlok zuhanok bele. S ebben a félelmetes feketeségben szinte tisztán láttam a kikerülhetetlen halált. »Istenem, édes jó Istenem, hol vagyok? Mi történt? Élek-e még? Vagy talán az ördög hatafúrába kerültem? Erzem, mint zuhanok az örvénybe. Végem van. Ó Istenem!« A fejem egyre gyorsabban, egyre örültebben forog, mint valami orsó, mint kut kereke, igen, egészen úgy, mint a kut kereke, mikor a teli vödört elengedik és megfölkik, hogy saját súlya magával rántsza a mélybe. »Isten veled világ! A kutba, biztosan a kutba kerülök, mint macska. Vagy talán kecskebakon lovagolok, talán sodrófán, mint meztelen boszorka, lehet az is, hogy én vagyok a mesebeli boszorka: biztos, ó, biztos, hogy kecskebakon lovagolok s azután majd békává vedlem«. A halálos tehetetlenségben tisztán érzem, miként száll el az élet belőlem, száll, száll valahova, akárcsak a szél. Meg voltam győződve, hogy most ült halálom órája. Mégis a zürös felzugás közepette, a fekete felhő sűrűjében, teljesen megvakulva, elalélva, megzavarodva, mégis hallottam hóhéram vad sikolyát, a nézők ördögi hahotáját, ugylátszik, nagyon élvezhettek halálos kinjaimban. Az ördögkerék eközben teljesen megkergült, megtévelyődött. ..Megáll-e valamikor? Meddig tart még? Istenem, édes jó Istenem! Könyörülj rajtam! Szánj meg engem! Mentsél meg engem! Mentsél meg engem!»

Erzem: a szám kiszárad, halántékomon, torkomban, mellemben és mindenütt örült gyorsaságban kalapál a vér, mint szapora kalapács; megőrülök, meghalok, mi lesz velem! »Végem van, végem van, most azt hiszem látni fogom a nagyapát: lehet, hogy magánál tart, de az is lehet, hogy nem, lehet, hogy az ör... ör... ördögök kampós botjakkal lerántanak a pokolba. Lehet, hogy nem is bántanak, hiszen még öt éves sem vagyok egészen, négy és öt között, ahogy a ma... ma... mamám mondja. Lehet, hogy jók és megkímélnek. Ó, átkozott nagyapa, minek is csináltattad ezt az ördögmalmot...? Csak azért, hogy engem megöljön!« Magam körül újra hallom a hahót. »Isten veled, Nato, én nagyon szeretlek, de ime, most meg kell halnom. És Leonnak is fájni... fájni fog és bögni fog minden éjjel és... én nem fogok többé iskolába menni; de ha valakinek ezek közül megesne raitam a szive... Engem azonban senkisémm szeret — jaj senki — biztosan azért, mert boszorka vagyok és sodrófán lovagolok.»

A borzalmas eme zürzavarában egy pillanatra felnyitottam szememet. Ó, borzalom! Ujból érzem és látom magam az isszonyat minden keservét. Számíthatatlan nyitott száju, elfintorított arcot látok amint gunyosan nevetnek, vad szemek szikráznak, fogak vicsorognak felém, mintha ragadozó állatok látnék bambá boldogságban. Az arcok tele vannak rajzolja gonosz ráncokkal, rutabbak a halálos fürtelemnél, rám meresztik szemüket, értelmetlenül maflán röhöznek rám s nekem

le kell csuknom a szememet, nehogy felsikoltok a fájdalomtól. Mintha mindnyájan egy utalatos, irgalmatlan, borzalmas arcbá, egyetlen mozdulatba, egyetlen arckifejezésbe és örületbe olvadnának össze, mintha a legördögibb maszk elevenedne meg, melyet gyermeki képzeletem csak elképzelt. Ezen pillanat alatt azt is láttam, hogy a gyerekek mind elmenekültek az ördögmalomtól. Körülöttem csupán felnőttek maradtak, jól láttam őket, ott tömörültek a kerítésnél és vihogtak, hadonásztak a kezükkel, vadallatiasan gyönyörködtek kimondhatatlan kinjaimban, melyekhez hasonlóan még nem kineztek életemben.

Mialatt zűbbadt kezeimmel rézvörösen szoritottam a kifényesített nyeregnyakat, kicsiny, zavaros fejemen egy gondolat villant keresztül, mely azóta ott rekedt a legtökösabb zugban s mely életem legfájdalmasabb gondolata: hát senki, hát épen senki sincs anyyi ember közül, aki szeretne engem, hát senki sincs? Ó, én abban az órában, a borzalmas órájában átéltem egész életemet. A rémes forgás alábbhagyott, lassan enyhült, míg végre teljesen megállt és én ólmos, förtelmes sikolyoktól zúgó fejjel lerogytam a földre. Körülöttem forogtak a házak, fák, tetők, félszerek, kerítések, emberek és a kut. A kut bukfenecet vetett, mint valami bohóc. Nemsokára bátyámat is megpillantottam a füben

Aléltan, szinte ájultan tántorogtam tovább, karjaim élettelenül lógtak le törzsemről, fejem zugott, bugott, sirós sóhaj tört fel keblemből, neküldültem, majd leestem a földre. Istenem, hát ez az ördögmalom? Nem is figyeltek már többé rám. Körülöttem csupa virág volt és feletem madarak énekeltek. Hanyatt fekve néztem az eget. Ni, milyen csendes, milyen szolid, még sohasem láttam ilyen nyájas, kedves eget, ilyen vídám és jóságos tekintettel. S ekkor tisztán és nagyszerűen érzem, hogy az ég az egyedüli, aki sajnál, aki gyengéden és jóságosan néz reám, aki kedvel, aki szeret. Egészen magamhoz tértem, mikor két pillangót pillantottam meg, amint egy virágról felszálltak. Fölugrottam. Kerek szalmakalapom a füben feküdt. Fürgén felemeltem és a lepkek után szaladtam. Egy pillanat alatt eltűntek szemem elől, de én nem is gondoltam többé rájuk. Az ördögmalomtól szaladtam. Szaladtam keresztül a pázslon és feletem csicseregtek a madarak. Előttem a messzeségben aranyos verőfényben, szeliden és lengén ringott a rét s kéklent a hegy. És fönt, fönt mosolygott az ég, az én kegyes, nyájas, jóságos egem. Lelkemben az ég kellemes remegett, én pedig szaladtam kis szalmakalapomat lóbálva, szaladtam, szaladtam mámorosan, a végtelen csönd gyönyörében, az egyedüllet ujjongó örömeiben tobzódva, éreztem a természet szent ölelését, a természetét, amely szeret engem s az én kedves, drága egem rámosolygott.

A fatörzsre támaszkodtam és térdemet virágok cirógatták. Madarak röpdöstek felettem, udvarolgattak egymásnak, tátogató csőröcskéjükkel csókolództak és csicseregtek. Az ágak pompázó zöldjén keresztül, a levegő selymes palástján keresztül, mely kéjben s ünnepi örömben vibrált, néztem a kéklő hegyek messzeségébe. A tavaszi szellő enyhe lehellete megrögzött az arcamat. Ó, Istenem, hát minden egy ördögmalom volt? Ó, Istenem, harmincöt év! Esztelen, viharos füziére a zagya eseményeknek; arcok bukkának fel a végtelenül sűrű ködből, a rémület örült forgatagában, amelyben álnokul és vadul letiportak. Én összeestem, véresen összemorzsolódtam s az élet örület, szédületes örvényébe sodródtam, amelyben a borzalom, a kétség, a rosszakarat, a rémület

rotyog. Ó, Istenem! Vasárnap volt. A kék levegőben fehér galambok röpdöstek. Előttem vígan, elevenen, duzzadtan, derűsen, kristályosan kanyarog a kis patak. A gyümölcsfák szétterjesztették jóillatu ágaikat. Körülöttem az élet öntudatlan öröne lüktetett. Vasárnap volt. Éreztem, láttam, ó, boldogan láttam, milyen ez a vasárnap, ez a ragyogó, ünnepeyes szünnap. Fecskék serege villámlott fel a varázsos verőfényben kecsesen, kényeskedve, könnyedén, kacagósan. Fent valami távoli zugás hallatszik, mintha az ég mélységéből hoznák az eszményi szomjuságot a fenkölt élet, a magasztos művészet után rozsás remények és tiszta harmoniak után a legszebb, a legtökéletesebb gyönyör után. Valami tűz, hajt, hogy felrepüljek a szeretet legmagasabb csúcára; Isten iránti rajongás, a boldogság utáni végtelen vágy, valami leküzdhetetlen és teljesíthetetlen akarat egyre hajt, hogy felrepüljek, hogy szédítő gyorsasággal sikoljak fecske módra, fekete nyulacsok módjára, melyek oly könnyedséggel kerengenek a kék levegőben.

A körülöttem illatozó virágokról két lepke száll fel. Szilajul, könnyedén, gyerekesen utánnuk vetem magam, mintha versenyezni szeretnék a repülőekkel. Ők ehagytak engem, de én nem is törődtem többé velük. Menekültem az ördögmalomtól. Szaladtam, örömmel szaladtam, esztelen örömmel szaladtam, mert ebben a nemes, nyájas, összhangos egyedülletben leltem meg a lényegemet a szirénnyel, mert leltem a gyermek legszebb, legszertebb, mosolygós üdeségében és az égi boldogság, a mennyi tisztaság gyönyörében ragyogott.

Fordította: *Szenteleky Kornél.*

Éccakai örömök, éccakai szomorúságok

Éjjeli két óra van, a kiskocsmában kétségbeesetten viaskodik a citera-szó a sűrű, ólmos cigarettafüsttel, a nagy tükrön kövér izzadtságcsöpek bujnak ki, mint szegénykező rozsdás szeplők, a vaksi tükör nyakát csillogó, talmi kollierként fonja át és a kígyótáncosnő, aki csebacscsát eszik vöröshagymával, álmodozón néz farkaszemet önmagával. Éjszaka-országban minden mus, hurább, titokzatosabb, majdnem: misztikus, a tárgyak, a dolgok, az uccák, az ég és maguk az emberek is. Az emberek ilyenkor csak másodsorban jönnek számításba, mechanizmusok csupán a képek alatt, sarkokban, asztalok mellett, jól-rosszul beállított dekorációk, akik isznak, énekelnek, udvarolnak és lefordulnak buta, mély mámorral a székről, mint novemberi dérhulláskor árva, didergő verebek a fáról.

Az éccaka-élők belülről is nagy változások mennek át, a lélektanuk is más, izzagák, veszekedések, fontoskodók és képesek a halálba menni például egy patentgombért. Nappal bágyadtak, karikászemmel vánszorognak, akár az őszi légy és esz - szomorúak, neuraszténiások, bolondok, de a harmadik pohár után már fenkölt zsenik.

A szomszédságomban kis cingár vasutas vitatkozik az anyagcsereéről egy szélesvállu, medve-mogorva ural. Az arcokra van írva: fél órán belül parazs verekedés lesz ebből a természettudományi értekezletből, de most még előzékenyek és mosolygók. A vasutas hadarásából kitudnik, hogy hajdan kertészettel foglalkozott és négy polgárija van. De medveur nem kíváncsi a fejtegetéseire, halálosan unatkozik és a szeméi mondják, szikratáviratozzák, hogy ő ezt már régen tudja és megvan győződve, miszerint neki sokkal érdekesebb, sokkal praktikusabb

nézetei vannak az anyagcsereéről általában. A cingárból ezalatt dül, ömlik, áradaszó, mint egy vízvezetékől s medveur lubickol, hulladozik a szóözönben. Csak bólogat és iszik és újra bólogat, nagyon elkésereedett képpel, látni az orra remegésén, hogy mennyire szerencsétlenek érzi magát.

Grammafion ur már a sárgarépa keresztmetszeténél tart, roppantul elégedett és minden energiája oda-összpontosul, hogy medveurba tölserezzze sűrített, esztendőkön át spórolt mezőgazdasági tudományát. Medveur már nyiltan mérgeződik és két tenyerét a mellére vonva tiltakozik idegesen kollégája szakterora ellen. Tíz perc múlva elhangzik az első sértés.

— Maga ló! — mondja isteni derriével medveur és megkönnyebbülten dől hátra a székén. Cingár ur rossz emberismerő és medveur nyugalmaiból gyávaságra tippel és izgatottan — mint egy süldő siber a bőrzén — képeninzultálja a jóhiszemű medveur. Medveur nem akar hinni a szeméinek, mely lélegzetet vesz, torkonragadja és egyszerűen belegázol a menekülő Cingár urba, aki tekereg, rug, harap, lapul és ficáncol a rettentő mancsok között.

— *Pooóóóóóóó!* — csattan fel hörögve, borzalmasan, vészjelző hangként; a nézőkben megfagy a vér erre a szirénnyajongásra és a néma, alvó házakat kirázza a hideg.

— *Pooóóóóóóó!* — tutul bele az éjszakába végtelenre, paraszosan és fenyegetően, mint haldokló kürtös, aki már utolsó járja, a felhők kárpítja felhasad és — mintha eret vágta volna rajta — az égből forró verecspek hullnak alá. Mindenképpen menekül, fut a helyszínéről csak ók ketten viaskodnak eltört, rémséges deliriumban és egymás torkát kaparásszák lihegve...

A sarkon feltűnnek futólépésben a rendőrök. A bérkocsistand apró lámpái tulnán vörösen égnek. Ekkor ismét felbőg, utánnam kuszik az állati, fülhasogató, idegtépő ordítás, haldokolva, hiszterikusan, de az elnyitott *ádáj* hirtelen megszakad és csonkán, félbemaradtan lóg a levegőben. A felleghajtós, komor kocsisok fakó arccal rezzennek össze.

— *Ennek már kampec* — mondja az egyik borzongva, a bérkocsis frazeológia tolvajnyelven, nem is kegyelmsértően, nem is cinikusan, közömbös komolysággal és lassu, vonatott mozdulattal megigazította az abrakoló fekete lovon félrecsuszott pokrócot.

(T.)

Erdélyi József:

Ha úgy lehetne...

Ha úgy lehetne
Meghalni, szépen,
Mint kósza felhő
Foszlik a szélben:
Előbb még felhő,
Utóbb már semmi —
Hogy volt, az égen
Észre sem venni...

Ha úgy lehetne
Meghalni, szépen,
Mint mikor csillag
Fut le az éjben.
Előbb még csóva,
Utóbb már semmi —
Hogy nincs, az égen
Észre sem venni...

Ha úgy lehetne
Meghalni, szépen,
Mint hó elolvad
A sík mezőben:
Itt egy fehér fölt,
Amott már semmi —
Ha térdig ért is:
Tavaszi fog lenni!

Magyar írói olimpiádok Erdélyben

Fellendült a történeti kultusz — 25 ezer lejes regénypályázat — A román írók szolidaritásak minden magyar kulturális megnyilatkozással szemben — Tessitori Nóra Suboticán.

— Kolozsvári munkatársunktól —

Erdély irodalmi magyar életének érdekesen kimagasló eseménye, mely a többi utódállami magyar közösségeknek is utmutatás gyanánt szolgálhat az *Olimpiád*. Ez a sportszerű kifejezés nem jelent mást, mint azt, hogy négy-öt egymásra következő vasárnap Nagyvárád, Arad, Temesvár, Marosvásárhely és a többi kis városok magyar írói és színművészei a kolozsvári magyar színházban estélyeket rendeznek és költői versenyeket tartanak, így kelteve fel a közönség legszélesebb körű érdeklődését. Az első olimpiád november első felében zajlott le és négy nagyváradi színműíró debütált óriási siker mellett. A legközelebbi állásfoglalással pedig Marosvásárhely írói fognak felvonulni.

Ez az egyik dolog, amely hasonló megfontolásra kényszerítheti a cseh-szlovákiai vagy jugoszláviai írókat. A másik örövendetes tény, hogy nem működik el egyetlen irodalmi ünnepély sem Erdélyben, hogy a román kultúra vezetői és újságírók ne ünnepeljék velük és ne fejessék ki szolidaritásukat a magyar kulturális megnyilatkozással szemben.

Egy harmadik érdekes momentum is felmerült. Erdély történelme eddig csak politikai vezetőknek szólalmában élt. Az erdélyi írók nem foglalkoztak a mult anyazának korszerű feldolgozásával és Tabéri Géza nagyváradi író törtéme a jert, aki Kolozsvári hál címmel Bolyai datyabot irt és a tizenkilencedik század elejéről, életől libező történelmi levegőt hozott a színpadra. Heltai Jenő, az Athenaeum irodalmi igazgatója, aki Erdélybe utazott, hogy kéziratokat vásároljon össze s megbizta

Tabéri Gézát is, hogy Bolyaiakról egy regényt írjon. Ugyancsak történelmi regény megírására kapott az Athenaeum megízásából Nyirő József ismert székelly író is.

E történelmi hullám lehellete megcsapta egyik kolozsvári lap szerkesztőségét is és egy huszonötézer lejes történelmi regénypályázatot hirdített meg. Az összeg imponzáns és bizonyára munkába állítja az erdélyi írók legjobbjait. Ugyancsak most jart le a Keleti Ujság regénypályázata is, amely, beavatottak szerint, öt érdekes regényvel szaporítja az erdélyi termelést.

Erdélyben a magyar írók most fáradoznak egy gazdasági szervezet tömörülésén, amely nyomdát akar

vásárolni. Könyvtarjesztő-vállalatot hoz létre, hogy ismét megtalálja az elveszett szalakat író és közönség között. Ez újabb akció a *Haladás* című írói tömörülésnek — amely már két lapot ad ki és három erdélyi művet hozott sajtó alá — kibővítése volna.

Egy szenzációs tehetségű előadónő, N. Tessitori Nóra, pedig kizárólagosan erdélyi költőköl rendez Erdély minden városában előadói estélyt. A művésznő most megbízást kapott, hogy Budapesten is tartson Erdélyi költőköl előadást. Budapest utjával kapcsolatosan, amennyiben beutazási és fölépési engedélyt kap, N. Tessitori Nóra Suboticán is vendégszerepelni fog.

MURAVIDEK

A jövő nemzedék

Többizben megirtuk, már azokat a tarthatatlan állapotokat, melyek a felnövekvő ifjuság nevelése terén fennállanak. Ami a lateiner pályákra igyekvő ifjuság sorsát illeti, azok helyzetén némileg javulás állott be, amennyiben az illetékes tanügyi hatóságok, látva a helyi nehézségeket, nem gördítettek akadályokat az iskolák nélküli szűkülőköl prekmurjei középiskolai tanulók külföldi iskoláztatása elé. Pillanatnyilag üdvös megoldás ez — de fél megoldás. A megfelelő iskolák hiányát nem lehet ilyenformán pótolni. Az ország határain belül létező iskola egyforina érdeke a szülőknék és az államnak is. A most megindult átszervezési munkálatok, melyek a murskasobotai gimnáziumná való átszervezését és a lendovai polgári iskolának négy osztályává való emelését célozzák, biztató jelenségek a jövőre. Amikor megnyugvással regisztráljuk ezeket a tényeket, nem hallgathatjuk el azokat az anomáliákat, melyek a tanoncoktatás terén állanak fenn néhány nagyobb prekmurjei helységben. Többek között — mig Murska-So-

botában hosszas huza-vona után megnyitott a tanonciskola — Dolnja-Lendaván még az erre vonatkozó kísérleteket se látjuk. Holott ép Dolnja-Lendava az, ahol a tanoncok oktatására fokozottabb szükség volna. A túnyomóan magyarajku tanonc-ifjuság számára nemcsak a mindennapi életben szükséges államnylv megtanulásának lehetősége hiányzik, hanem a kereskedelmi és ipari viszonyok megismerésének módja is. A magárahagyottan felnövekvő ifjuságból a kor igényeinek megfelelő iparos vagy kereskedő nem válhatik. Hisszük, hogy szavunk nem csak kiáltás az érbe, hanem visszhangja is támad majd az illetékes fórumoknál és az illetékesek megfogják találni a módját, hogy Murska-Sobota után Dolnja-Lendaván és egyebütt is kezdetét vegye az iparosok- és kereskedői-tanoncok rendszeres oktatása.

(N.)

H I R E K.

(Áthelyezés). Postil Marija postahivatalnoknót Murska-Sobotából, Dobrovnikra helyezték át.

(Áthelyezés). Dely István káplánt Bealincról, Szombathelyre helyezték át.

(Gyujtogató gyermekek). Murska-Sobotában az elmúlt vasárnap fiatal gyermekek, játék közben meggyujtották Schlichthuber gyepmester szalmakazalját, mely teljesen elhamvadt. A kár jelentéktelen.

(Tanfolyam analfabéták részére). A Csákovaci »Tomislav« egyesület a közeli napokban esti tanfolyamot nyit analfabéták irni és olvasni tanítására.

(Pocsolyába full). Kiszalak Teréz 10 éves, matjasóví leány, aki szivbajos volt, egy roham alkalmával, a házuk melletti pocsolyába esett és megfulladt.

(Felgyujtották a szalmakazalját). Az elmúlt vasárnap ismeretlen tettes felgyujtotta Kühr János morávczi gazdálkódó szalmakazalját. A kár 16.000 korona.

(Holttest a Drávában). A Varaždinhoz közeleső Dráva-ágból egy fiatalember holtját fogták ki a halaszok a minap. A holttesten lövéstől eredő seb volt, ami arra következtet, hogy a fiatal ember, kinél semminemű írást sem találtak, bűnténynek esett áldozatul.

(Száj- és körömfájás-járvány Prekmurjében). Nedelican a mult hó eljén száj- és körömfájás betegség jelentkezett. A betegség Varazsdinról hurcoltak Nedelicére, ahonnan átterjedt a szomszéd községekbe: Turniščara, Lippára, Žitkovcira, Strehovcira, Felovcira és Ivancira. A járvány által eddig 23 állat pusztult el. Az állatvásárok az egész Prekmurjében be vannak szüntetve.

(Tanonciskolai hírek). A murska-sobotai tanonciskolába e hó 5-én és 6-án megtörténtek a beiratások. A dolnja-lendavai tanonckérdésről más helyen foglalkozunk.

(Szerencsétlenül járt erdömunkás). A »Domovinska« tulajdonát képező lendvaradamosi vasutnál alkalmazott Srnka Márk 38 éves erdömunkás fatönk-rakodás közben elesett és a leguruló rong alá rült. A szerencsétlen ember még a helyszínén kiszendetett.

(Rendőri krónika). Az elmúlt héten Dolnja-Lendaván két helyen gazdálkodtak tolvajok: Reichenfeld Henrik mézáróstól 20 kg szalonnát és öt libát vittek el, Blau Henrik kereskedőtől 5 libát. A rendőrség megindította a nyomozást libahusra éhes tolvajok után.

Kárlátóba

Irtá: Pálffyné Gulácsy Irén

Azután volt ez, hogy Noé Máté uram bandája betakarította becsüllettel a Gerlice báró százholdjáról a fölvállalt részt. Máté tokjába dugta a fenőkövet, balik vállára a kaszát és leparolázott a népekkel illendőmód.

— Azt az áldomást én se sajnálom, ha mög nem vetik kentők. — Igy invitálta az aratókat szives beszéddel.

Nem mondható éppen, mintha csupán a szokást urakta volna ezzel a hívással, mert ez így semmiképp se lenne igaz. Ellenben a valóigazság abban tartózkodik, hogy kedve járta egy-két kulacs itálra, némi barátkozásokra neki magának is. Főleg, miután az Emer leányzóval ilyen szépen létrejöttek. Hogy Dékán István a virtusban lemarasztalódott ország-világ szemelattára: gazduranhoz kötötte a hajadon a virágos saraglyát egész. Már ezután Máté huzza a kettejük szekerét alighanem.

Hát, örülnivaló dolog az ilyen nagyon s amugy a kívülálló népek se igen-igen szoktak busulkodni rajta, miértis a hívás elfogadták közakarattal. A szekérről két legény leemelt a hordót, hány akó, hány se; nem firtatják, ám a szalonma, mi — ha tudna — most panaszzkodnék hangos szóval, mert az kifogy ez árnyékvilágból, mind, egy nyeletig. No, gyászolja, aki sajnálja! Mivel pedig ilyen amugy se akadna, tehát Talpai-Gerencsér Lajos, bizvást hony-

alá vághatja a kutyabördudát, hogy azt mondja:

Kondorosi Muresa kimöni ez vásárra, Keményiu-böcsöt vott az íta számára. Ne siri, kicsi fiam, szivem szép virágla: Isz ugvis tivedésből gyüttél e világra!

Az ilyen csintalan rigmusokra sokat lehet nevetni aztán. Addig-addig bomlanak, riszálódnak pedig a fiatalok, hogy hamarosan belébizsereedik a lábuk kásájában s ehelyt célszerű talpalá-valót kell majd huzni nekik. Táncbafognak, akár a pányváról szabadult csikók és rakják az apraját amugy magyarosan. Akj állapotodtabb: a tenyerét veri hozzá együltében és a célszerű rikkantásokat bizony nem sajnálja.

Csupán ez a gügye Adók-gyerek vonogtatja a vállát, hogy azt mondja:

— Ez is multság kentöknél? No, akkor kentöket se uribába fogta ki!

Jobb lenne pedig, ha épp Adók Fercsi hallgatna a bábájával, aki újszülött korában ugy tallta oda-teremteni az anyaföldre, hogy holtig keresheti utána a jobbik dologát. Szelekótya marad a fejen attól, mig egy darabja betart.

De hát: fér is a szó az ilyenbe, mikor nekilágaskodik?... Lám, kis idő multán csak megint odahegyel Noé Máté uramnak:

— Mán látom: kutyából kerül itt ki mindön. Kije szalonának, kije muzsikának!

No, Máté — gazda létére — nem veti vissza az ígét, mert tudja ő, mi a becsület. Ellenben Pálkás Turu Baláznak senkise tilthatja ugyan-ézt, minthogy nem is tiltja. Rajta most a sor, kivédeni a Mátéra szá-

radt csufot. Igy adja keményen:

— Jeddre ne! Magadfél hajtsd a szelet inkáb! Mivel — ugyföhet — a vendégségben is akad amollan csahos fajta!...

— Hát. — Cábérkodik a legény. — Bizott akad sömmetlen ölég. Olylyan, akár a házküszöb, hogy: se kint, se bent. De a piz, az beszél! — S ezen szókra megrázza zsebében az ördög mონétáját.

— Ihol e! Van, akinek vagyon!

— Akkor cukor. — bölint rá Pálkás Turu komolyan, bár, ha jól vesszük, volna ehelyt még egyéb vélekedése is a dologról. Azonban érkeznek nagy csertetéssel a vénasszonyifélék a tallózásból és Rébékne, aki híres gyűyü, nyomban belécsip a beszédbe:

— Ugyám, — adja igen hangosan, — szöröncse érte ezt a fiut. Mert-hogy ez örökölt, ha épp tudni akarják kentők!

— Nono, — véli Balázs, — hát én nem mondom!...

— Bolondnak bolond a szöröncseje, — ily Dékán István is tündöndve, a pipa csutorája mellől.

Volnának ennyibe, ha Rébékne nyughatna attól a két köből búzától, ami célszerű gnyüzésnél ki szokott dukálni a gyalogsátámmak. Ám az nem nyughatik, még jobban rajtamegy a szón:

— Rákeblözött erre az édös-körösztannya. Nagy gróf! házaknál szolgált, Isten nyugasztalja!... En nem is tom, hogysmind ezzel a Fercsivel!... Mer azér, hogy bónás kicseit, amugy igön uri kiállása vagy-on ennek!

— Hát. — Úti le maga részéről Fercsi keményen.

Pálkás Turu Balázsban keresztbeáll a szentfélek erre a nyilvánvaló példálózgatásra s odaveti a — tallérnyi köpéssel egyetemben — a maga nézetét:

— Gróf az apja ennek! Csak épp más szegte be a fillit!...

— Kend tán ott volt kárlátóba? — Igy Rébékne s jól teszi most Máté,

hogy gazdalétére leüti a beszéd élet, mert ki is tudja: hová lennének a világgal, mikor már apáról-fiura kezdenek ortályozni a népek! Oda- int tehát Talpai-Gerencsér Lajosnak, vétvén is egyuttal a rigmust:

Amikor én legény vottam, Az kapuba kiállottam, Alig égytet karjantottam: Mánis tudták, hogy én vottam...

— Ne te neji! — Rikkant rája Bözsö Veszter és illik itt ujfenn megtipornj a tarlót. Jó volna ez a szükséges béke szempontjából, ha a táncot egyedül lehetne járni. Ellenben azt nem lehet. Miért is egy alkalmas hajadont elhuz kiki magával a körbe. Huzni kell azokat, mert rátarti a lánynép. Főleg az ilyen Emer-fajta. Ugy ül ott Máté gazda mellett, akárha köből volna. Pedig az nem kö. Látszik a kezejárásán. Olyan bokkrétát pöndörített Noé uram kalapja mellé, hogy kész tiszta öröm. No, Máté majd oda is bök neki jólékekkel:

— Nini, te!... Eriggy, fordulj égyget!

A lány csak a fejét ingatja: — De köszönöm! — szabadkozik. Inkább a kulaccsal jár, sziveskedik gazda helyén a vendégséggel.

(Bablótamadás.) Az elmúlt szerdán éjjel Salovei községben három ismeretlen tettes betört Bodek Zsuzsa gazdálkodónő portájára. A betörők az asszonyt és a vele vadházasságban élő Leposa Iván gazdálkodót súlyosan bántalmazták, majd magukhoz véve az asszony 2250 dinár készpénzét el akarták távozni. Bodekné egyik fia, aki a szénapadlason aludt, észre vette őket és utánuk iramodott. A menekülő holtjak közül egyik visszafordult és rálőtt az őket követő fiura, kinek ballabát érte a golyó. A csendőrség megindította a nyomozást.

(Javul a murska-sobota—hodosi vasút.) Mint értesülünk a közlekedési mizériákról közismert murska-sobota—hodosi vasútvonal kocsiparkja a közeljövőben egy mozdollyal és öt személykocsival fog megszorodni. Az említett kocsik már a napokban megérkeznek.

(Motor-kerékpárt lopott.) Az elmúlt hét egyik napján Mencingár István murska-sobotai mechanikus egy nála javítás alatt levő motor-kerékpárt próbált ki. Utközben betért az egyik vendéglobé, miközben a kinnhagyott kerékpárt egy Nemes János nevezetű maczkovci kovácslegény elemelte. Mencingárnak sikerült a tettest az egyik mellékutcában lefűlelni. A tolvaj kovácslegényt átadták a járásbírósnak.

(Halálozás.) Turk József murskasobotai nagyvendéglős neje mult hó 27-én hosszas betegség után elhunyt. Az elhunyt temetésén részt vett az egész város lakossága.

(Nagy tűzvész egy határmenti faluban.) A határhoz közeleső Egyeduta községben az elmúlt héten nagy tűzvész pusztított, husz ház égett le a hozzátartozó gazdasági épületekkel együtt.

(Ellipták a pénzöt, mulatozás közben.) Norsic János martjanci cséplőgéptulajdonos az elmúlt vasárnap Csekefán mulatozott. Norsicot italozás közben elnyomta az álom; amikor felébredt, szomorúan tapasztalta, hogy alvás közben eltűnt a 10.00 koronát tartalmazó pénztárcája. A lopás gyanúja Kocet Péter selői lakos ellen irányul, akit a csendőrség őrizet alá vett.

(A lendvai Sport Club szezonzáró mulatsága.) A LSC, az elmúlt vasárnap este szezonzáró mulatságot tartott. A mulatság tiszta jövedelmét az egyesület felszereléseinek kiegészítésére fordítják.

— Igyanak kentők, ne mondják, hogy nem vót!

Hát isznak is az aratók, egy a másra szépen. Az első kortyot — ősi szokásból — odaáldozzák földanyánknak, kicsapván a butykos szájából. Épp Adók Fercsi módosítja a szokást olybá, hogy ökelme bizony utóbb köp ki. Arra vél az itallal, hogy aligha termelt az napsütött oldalon. Nevetve nyugtatják a népek:

— Grófoknál jobb is akad!

— Hát. Azt én jobban tudom.

— Ha tudod: csináld! — Így Pál linkás Turu ingerkedve. Am a gügye nem hagyja magát. Félkarral átkapja Emer derekát s huzván elfelé, a táncba hegvelyi vissza:

— Gyüvő vasárnapra tartom a bálát:

— Ott löszünk, — fíti rá Dékán István a pipája kupakját. Hogyisne! Az ilyen grófi mulatság igazán megtapasztalni való.

Csupán Bicók Emer nincs beléállapodva a közös vígságba. Igen szabadkozik a legény markából:

— Ne veszködjék, hallja!

Pedig biztatják elegenden:

— Lássuk, hogy mén urasson!

— No! — mondja Máté gazda selmán.

— No! — mondja Bullas Panna is, az Emer öregsziöléje.

Amugy meglátszik ökelmén, hogy Rébékné mellett guggolt a földön, mivel — a Fercsire pillogva — igen szíves szóval teszi hozzá:

— Gazdalegény nem akárci fia!

— Vasárnapi gyerekek, — lobban

(Bolgár menekültek az ormozi vasút-építésnél.) Mint értesülünk a murska-sobota—ormozi vasúti vonal építésénél százötven bolgár menekültet alkalmaznak, akik a legutóbbi felkelés folyamán menekülni kényszerültek.

(Prekmurjét egyházzal Mariborhoz csatolják?) A ljubljanei „Slovenec” a klerikális-párt szócsové, minapi számában egy hírt közöl, mi szerint Prekmurjét egyházzal kivonják a Szombathelyi püspökség fennhatósága alól és mariborhoz csatolják. Az idézett lap e kérdésről, mint befejezett tényről beszél. A prekmurjei hivatalos körökben azonban minderről semmit sem tudnak.

(Mentülajdonosok figyelmébe.) Az Okrajno Glavarstvo értesíti az érdekelteket, hogy mindazok, akik mérénjeikkel a jövő évben, idegen kancákat fedeztetni óhajtanak, a méneket ez év december 10-ig a kerületi főnökségnél (Okrajno Glavarstvo) jelentsek be. Hidegvérű mének három, a melegvérű mének négyénél fiatalabbak, nem engedélyeznek fedeztetésre. A szemle ideje külön tétetik közhírré. (Okrajno Glavarstvo, M.-Sobota).

(Meglátamadott csendőr.) A terizevcei csendőrség egyik tagja a minap Domanci János, domankisavcai gazdálkodó házába tért be, hogy ott fegyver után kutasson. Domanci, Mihály nevű fia azonban neki támadt a csendőrnek és a kutatást igyekezett megakadályozni. A csendőr, az el-lenszegülő fiatalemberrel letartóztatta és el akarta kísérni Križevcibe, az őrsre, a fia apja egy Bačić nevű csavargóval szövetségbe, utközben megtámadták a csendőrt, elvették tőle a fegyverét és a puska-aggyal félholtra verték. A súlyosan összevert csendőrt beszállították a murska-sobotai kórházba. A merénylők közül a csendőrség Bacicsot még aznap elfogta, akit átadták a murska-sobotai járásbírósnak.

MURAVIDÉS! POSTA.

(B. J., Dubrovnik). A kérvényt egyenesen az illetékes minisztériumhoz kell fel-terjeszteni.

(Cs. L., M.-Sobota). A legközelebbi alkalommal szóvátesszük.

vissza Emer és most már igazán nincs itt más hátra: el kell eresztelni.

— Kerek a világ, széles az út. — morogja Fercsi dühében és kétféle kap akár a vízbeülő lengyel. Egyik markával a süvegét fogja, másikkal a ködmenét rantja magához.

— Csak én nem vásom tovább a csizmám a kentők pádimentomán, hallják! Hétnap ilyenkorra nyitva a portám!

— Elékerülünk, — bólogatnak a népek s ezzel viszi is a betyárbutort Fercsi, toronyirányába. Bozsó Veszter utánatüődök, hátrabök a pipa szárával a távozó felé:

— Ne te néjj!... Miből lösz a nádíveréb!

Senkise válaszol, senkise marasztja a kontrabontos embert. A táncos párok kiállanak, kórbelepszene. Elszótlankodik a nép jó fúradsággal. Körül, ameddig a szem ellát: végzet munka, esztendei kenyér. A sárga kaziak — mint teli mellek — dagadoznak ki a rónaságra. Tulnáról, a füzesek felől, frissen kaszált füvek szép szagát veri feljük a szél. Az ég milljó csillaga ui, titokzatos életre fogan a Tisza terhés, sárga vízében.

Idők múltán Ökrös Barát János véli csöndben:

— Nem mind kukorica, ami csörög, nini!... Jány is akad olyan, aki nem kap a szömre.

Máté rábólint helybenhagyólag:

— Jánnya válogatí, — mondja és a tenyeréből Emer ölébe szór egy marék kifejlett, csattanó buzaszemet.

A pénz harca a kritikával

Európai művészek turnéja az újvilágban — amerikaiak vendég-szereplése a kontinensen

A középeurópai országok sajtójának — különösen a német, magyar és osztrák lapoknak — színházi és művészeti rovatában mind sürriben olvashatunk arról, hogy minden valamire való európai színész, muzsikus vagy énekes Amerikába indul vendégszereplni. A színpad, a film és a hangversenytér megbeérkezettjei és kevésbé elismert nevei kapva-kapnak minden ajánlaton, amely őket, hacsak néhány napra is, Amerikába hívja és az európai színpadi szerzőknek sincs hobb vágyuk, mint hogy Amerikában színrekerüljenek. Az Amerika-láz ma olyan általános már az európai művész-körökben, hogy maholnap már szügyenkezni fog az az európai művész, aki legalább egyszer-kétszer meg nem járta Amerikát.

Különösen a gyöngé valutájú európai országok művészeinek vonzódása az újvilág iránt a szédítő valutadifferenciában lelő magyarázatát. A dollár nagy vonzóereje könnyen értethetővé teszi, hogy a legnagyobb sikerekhez hozzászózott középeurópai művészek — akik azonban osztrák, vagy magyar koronában, esetleg pedig a minden más valutánál rosszabb német márkában kapiják művészetük honorálását — szinte gondolkodás nélkül nekivágnak a mindig kockázatos amerikai turnénak, amelyen egy más világrész közönségének a miénkkel egészen ellentétes izlésével kell megbirkózniaik. Boldog az a művész, aki vállalhatja ezt a kockázatot, amelynek a végén csábítóan és mindenél ígéretebben kínálkozik — a dollár.

A pénz — nemcsak egyedül ebből a szempontból — a háboru óta mind erősebben befolyásolja a művészeteket és azok művelőit. Ahogyan a szédítő valuta-különbségek átfomálták az emberek morálját, gondolkodásmódját, hazaszeretetét és a kenyér javára billentették a mérleget, ugyanolyan mértékben nehezedik rá a valutadifferencia minden átfomáló ereje a művészekre is.

A kenyérgond már rég legyűrte a művészi becsvágyat és nem lehet csodálkozni, hogy ebben a küzdelemben az idealista ambíciók maradtak alul. A művészt is reálisan gondolkodó kereskedővé formálták át az idők és szívesebben adja cserébe művészetének, zsenijének értékes árúját nemes valutáért, mint rossz értéktelenért.

A gyengevalutájú országok ezért ma alig tudják már megfizetni és megtartani legjobb művészeiket. A színészek, csakugy mint a filmstarok és a muzsikusok szívesen hűtlenné válnak hazájukhoz és valósággal ttlekednek egy-egy amerikai szerződés körül. Az újvilág pedig játszi könnyedséggel elégti ki a legszédületesebb anyagi igényeket is, a kezdetleges amerikai művészet szívesen vonzza magához a közepesebb európai művészeket is és megfizeti őket ugy, ahogyan ma gyengevalutájú ország nem tud honorálni semmiféle művészi teljesítményt.

A dolláron kívül alig is vonzza más valami az európai művészeket az újvilágba. Az itteni színházi kultúra sokkal nagyobb és fejlettebb, mint az amerikai és így nem csábítja a művészi becsvágy sem a színészek legjobbjait, sem a legkiválóbb európai énekeseket és muzsikusokat az amerikai turnéokra; erről legfeljebb a film-színészeknél lehet szó, mert a film ma az egyetlen művészi terrain, amely sokkal fejlettebb Amerikában, mint a kontinensen. A többiek azonban, akik vágyakozva tekintenek inden művészek Mekkája: Amerika felé, a mindenható pénzért,

a dollár csengéséért még hajlandók megalkudni művészi elveikkel és öntudatukkal is és alárendelni azt az újvilág kevésbé finomult izlésének.

Neves európai drámaírókról tudunk, akik az utolsó években világiskert aratott színpadi műveik megcsontításába és elrontásába is beleegyeztek, csak hogy Amerikában színrekerülhessenek és mindennapi dolog, hogy komoly európai színművekbe az amerikai átformáló dalbetéteket csempész, vagy önkényesen megváltoztat egész felvonásokat, csak azért, mert az amerikai izlésnek úgy jobban megfelel és az odahaza minden leirt szavukra kényes és féltve ügyelő szerzők alávetik magukat az izléstelenség e szellemi erőszakának — a dollárban fizetett tantéme kedvéért. Ugyanígy a színészek is — akik amerikai vendégszereplésre indulnak — kénytelenek alávetni magukat az amerikai rendező és a még ennél is önkényesebb impresszário izlésének, amciy az övékkel gyakran jut ellentétbe. A pénz azonban győzedelmeskedik a művészi öntudaton, *

Érdekes jelek mutatkoznak azonban legújában, amelyek azt mutatják, hogy a kritika kezd erősen bírakra kelni a pénz erejével. Amíg az európai művészek tömegesen hajóznak át a tengerentulra dollárokért, addig legújában az amerikai művészek rándulnak át Európába — kritikákért. Legutóbb egy Európában teljesen ismeretlen nevű amerikai zongoraművész nő jött át az óvilágba és végigjárta Páris, Berlín, Bécs és Budapestet művészi körútján. Amikor pedig megkérdezték az amerikai művésznőt, hogy miért rendez hangversenyeket ezekben az európai városokban, amelyekben talán még annyi jövedelmet sem tud szerezni, amennyi utiköltségét fedezné, a miss azt felelte, hogy európai kritikára van szüksége, a kontinens komoly kritikusaival véleményével akar visszatérni az újvilágba, mert — *komoly kritikát nem lehet kapni Amerikában, viszont sehohsem olyan fontos az európai kritika, mint épen a dollárok hazájában.*

A művésznő nem áll egyedül ezzel a felfogással, hanem a legkomolyabb amerikai művészek úgy vágnak európai sikerekre, mint az európaiak a — dollárra. Ahogy a kontinens művészei elhagyják kényelmes sikereik színhelyét, hogy Amerikában pénzért keressenek, úgy válnak meg újában az amerikai művészek a biztos és jó dollár-gázsitól, hogy Európa fejlettebb izlésű és kényesebb igényű fővárosaiban sikereket arassanak és jó kritikát szerezzenek.

A nagyobb falat kenyér után áhítózó európai művészeket, a lerongyolt országok szellemi elítjét a pénz csábítja Amerikába, az újvilág jólétnben élő művészeit pedig a művészi becsvágy vonzza a kontinensre. A művészek háboru utáni sorsa falán ebben az ellentétben jut legjobban kifejezésre. *

A pénz és a kritika harcában végcredményben alighanemazutóbbifog felülkerekedni. Nemcsak az amerikai művészeknek az európai kritikáért való erőfeszítése az ígérete annak, hogy *Európa megmarad azon a pozíción, amelyet a művészi irányítás és nevelés terén eddig is betöltött*, hanem az is, hogy az európai művészek is mindig visszavágyanak és — és vissza is térnek Amerikából. A leglerongyoltabb európai országoknak sincs okuk attól tartani, hogy végleg elveszítik legjobban művészeiket, mert az amerikai turnék pénz-aratása után a legna-

gyobb művészi nevek megszemélyesítői csak annál nagyobb örömmel követik megint művészi ambíciójukat akkor, amidőn — ha a leggyengébb valutájú országban is — de európai kultur-centrumban arathatnak komoly művészi sikereket.
A pénzkérdés lényegesen befolyásolja ugyan a háboru utáni művészetek fejlődését, azonban a valuták csábító erején mégis csak a kritika, a kultúra őserője fog győzni. Európa művészi felsőbbiségét nem kell féltetni a dollároktól.
(1. t.)

A Vajdasági Magyar Irók Almanachja

A vajdasági magyar irók reprezentatív könyve: A Vajdasági Magyar Irók Könyve a jövő héten jelenik meg. A könyv azoknak az írásából van összeállítva, akik itt, a Vajdaságban, a magyar irodalomnak munkásai maradtak. Aki magyar író és itt él a Vajdaságban, szerepel írsaival az Almanachban, mely a sokat vitatott vajdasági magyar irodalom legelső kollektív megnyilatkozása, hatalmas bizonyító ereje.

A könyvben a következő írók szerepelnek írásaikkal:

Ambrus Balázs: Versfordítások; Asztányi Dezső: Visszhangot kereső sorok; Császár Géza: A csodálatos levél; Csuka Zoltán: Versek; Dettre János: Törödék Gulliver új könyvéből; Diószeghy Tibor: A halhatatlanság születése; Farkas Geiza: Gonosz álmom; Fenyves Ferenc: Naplóm-ból; Graber László dr.: A kisebbségi küzdelem eszközei; György Mátyás: Versek; Harasztai Sándor: Három vers; Havas Károly: Az aszszony és a semmi; Juhász Ferenc: Vázlatok; Láng Árpád: Részlet a „Szurokemberek”-ből; Lányi Ernő: A vágy; László Ferenc: A falábak halála; Milkó Izidor: Az elérhetetlen; Páll Tamás: A mosoly halála; Radó Imre: Allelvtárol; Somjai János: Az utolsó lövés; Stern Lázár: A haladás problémája; Szabó János: Poe A. Edgar: A holló (fordítás); Szántó Róbert: Szunyogh a pokolban; Szentleky Kornél: Aki eljő, s aki elmegy; Tamás István: Versek; Vidor Imre: Az ing.

A vaskos könyv ára 50 dinár lesz s megrendelhető a Bácsmegyei Napló szerkesztőségében. Százötven példány amatőr kiadásban is készült, melynek darabja 100 dinárért rendelhető meg.

SAKK

Rovatvezető: Maróczy Géza

107. számú földadvány.

Dr. Palkoska E.-től.

Sötét: Kd5; Ba3, Fh1; gy: a6; c5; g2; g3; g5; g7 és h7 (10).

Világos: Ka8; Bf8; Fg8; Hc4 és e6; gy: b3; c3 és d6 (8).
Matt három lépésben.

107. számú ídtszma.

Játszották Pevensyben 1923 szeptember hó 28-án.

Világos:	Sötét:
Maróczy	C. Hegron
1. e2—e4	e7—e5
2. f2—f4	Hg8—f6
3. Hb1—c3	e5×f4
4. Hg1—f3	d7—d5
5. e4×d5	Hf6×d5
6. Hc3×d5	Vd8×d5
7. d2—d4	Ff8—e7!

Ez a lépés az, amivel a királycselt a modern elmélet megdönteni törekszik s úgy látszik, hogy ez sikerülni is fog neki.

8. Ff1—d3
A gyalogos nem üthető a vezérsakk miatt e4-en.

8. .... g7—g5

9. Vd1—e2 Fc8—f5

10. c2—c4

A szokásos 10. Fd3×f5. Vd5×f5. 11. g2—g4 nem kielégítő Vj5—d7! lépés lehetősége miatt, amely lépés sokkal erősebb, mint Vj5—e6-tal a vezérsérít kiérősákolni. A szövegkísérettel rovatvezetőnk kihozza ellenfelét a könyvváltozatokból.

10. .... Ff5×d3

11. Vd2×d3 Vd5—e6+

12. Ke1—f2 Vd5—e6+

Valószínűleg a leghelyesebb.

13. h2—h4

Ez a támadás nyújtja még a legtöbb kilátást, sötét állása teljesen biztosított s a végjátékra négy gyalogjával a két-tő ellen határozott előnyben volna, szerencsére, nem kerül a dolog végjátékra.

13. .... g5—g4

14. Fc1×f4

A huszárlépésre elveszne a támadás; a tett lépés tisztet áldoz, hogy a támadást ebren tartsa; a sötét király állása a tisztáldozat elfogadása esetén kissé tul szellős.

14. .... g4×f3

15. g2×f3 f7—f5?

A döntő hiba, amire a támadás sikerrel jár, helyesebb volt, 15. Kg8—h8!

16. Ba1—e1! Ve6—f7

17. Bh1—g1! Kg8—h8

18. Be1×e7

Megfosztja a sötét táborát egyetlen védelmével.

18. .... Vf7×e7

19. Ff4—e5+ Bf8—f6

20. Vd3×f5 Fb8—d7

21. Vf5×d7! Sötét földatá, a további anyagi veszteség elkerülhetetlen.

Szerkesztői üzenetek

G. J., Osijek. Magunk is látjuk, hogy versei mély és őszinte érzésről s nem mindennapi intelligenciáról tesznek bizonyosságot, tanulságot, emelkedett világszemléletet árulnak el a versek, csak éppen mint versek nem jók. Ez az egyetlen oka annak, hogy közlésétől eltekintünk.

L. T., Bračevoi. Anyagát, mint láthatta, felkaroltunk. Kérünk mások is tudósítást.

Timár Albert. Azt kérdezi, lesz-e írásának értéke s van-e tehetsége? Mivel nem vagyunk grafológusok, csak azt tudjuk mondani, hogy az íráshoz nincs tehetsége, de máshoz még lehet. A másik kérdésben már óvatosabbak vagyunk a válasszal. Ha valami világrengető dolgot visz véghez, még lehet az írásának értéke. De irodalmi értéke, attól félünk, akkor sem lesz.

Károlyi Kató. Arra kér, hogy a „legmagasabb szemüveggel” bírájuk verseit. Kisé nehéz volt kérését teljesíteni, mert aránylag elég alacsonyan viselt szemüvegünk már a második strófánál megtagadta az engedelmességet. Méltóztasék elhinni, hogy a versei szemüveg nélkül se jók.

K. K., Subotica. A lakásproblémára vonatkozó megjegyzései sok helyen találók és helyesek. Hogy mégsem adjuk közre cikkét, annak egyedüli oka az, hogy az e kérdésben meginduló vita mégha a legszakszerűbb és legtárgyilagosabb maradna is, nem vinné előre a kérdés gyakorlati megoldását.

Józsa, Deliblató. Köszönjük, esetleg felhasználjuk.

MOZI NAPTÁR

November 19—21-ig

Mamros éjszakák
(Lil Dager.) Balkán-film.

November 19—21-ig.

Leányasszony
(Lenkeffy Ica) Bosna-film.

November 22—25-ig

Nagy Péter csi
(Emil Janning, Dagny Servae.) Bosna-film.

November 22—25 december 5-ig

Cirkus edie Polo
(Edie Polo) a szezon legnagyobb amerikai kalandor képe. Amerikán-film.

Pyram

caruabadns, legelsőrendű terpentinből készült cipőkrém, a békebelinél is jobb minőségben. Gyártja:

„PYRAM”
VEGYÉSZETI GYÁR

Benes Testvérek és Társai

8528 Velika-Kikinda.

AZ UJ VILAGSLÁGER A
BAJKÁL KERINGŐ

(SZIBÉRIAI EMLÉK)
MORAVETZ kiadás, minden könyvkereskedésben kapható.

3053 A legkisebb
jelenlegi borotvapenge
Vezérképviselőt az S. H. S. királyság részére
LYO D. D. ZAGREB

Mindennemü új és használt
zsákok, zsinegek,
ponyvák, lótakarók,
jutaszövetek, szalmatollzsákok

legolcsóbban beszerezhető

Schossberger i Hered

zák-, ponyva-, zsinegnagykereskedő
cégnél NOVISAD, Futoski put 18. sz.
(az udvarban.) Telefon 53

Sürgöncim: HESSIAN NOVISAD.

Saját villanyerőre berendezett zsák-kikészítő telep. Használt zsákok a legmagasabb árakon vétetnek. — Külön osztály: minden nagyságu ponyvák kikölcsonzése.

VÁROSI JÓDÓS
GYÓGYFÜRDŐ
NOVISAD
PENZO RENDSZER

KITUNÓ ELLÁTÁS ÉS SZOBÁK
ISZAPKEZELESEK, SÓSFÜRDŐK, HYDROTHERAPIA, RÖNTGEN-LABORATORIUM, KVARCLÁMPA, DIATHERMA ÉS VILLAMOS KEZELÉSEK, — ÁLLANDÓ FÜRDŐORVOS NYITVA EGÉSZ ÉVBEN — TÉLIKURA

Foltmentes fehér
tüköröket
fekete és kék nyalat nélkül, garancia mellé készít csakis

„VITRUM” NOVISAD
Futoski put 84-a. — Üvegsziszolász.

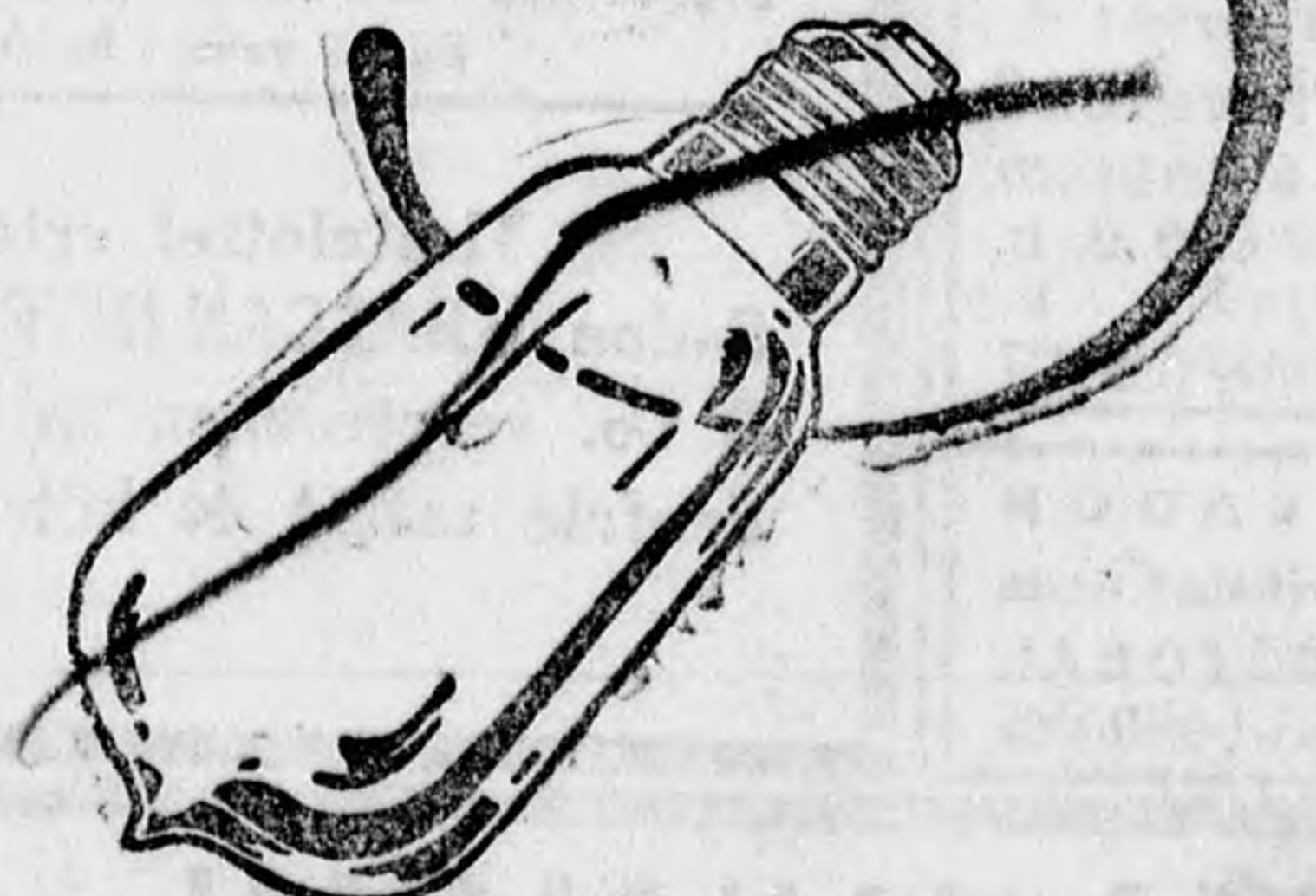
Képviselőt Suboticán:
NAGY MÍHÁLY üvegkereskedése

FOTO SALON
SUBOTICA
BOKOLSKA ULICA

LEGSZEBBEN
LEGOLCSÓBBAN
KÉSZIT FÉNYKÉPEKET.

Vertex

TÜZIFA

vagon tételekben valamint hasábbb és aprítva, házhoz szállítva, legutányosabban beszerezhető.

Vujković J. és Társa
cégnél, Jukićeva ul. 41. Telefon 669.

DANILO GERGUROVIŠIN SOMBOR

Sürgöncim „Gerguroviš“ Kralja Aleksander ul. 10.
Telefon 125.
Anglo- Jugoszlavenskoj Petroleskog A. D.
sombori raktár

Ajánl azonnali szállítást:

DYNAMO-

TURBINA OLAJOKAT

hordó- és láda tételben.

Védjegy

„Shell“

GÉPSZIJAK

és varrószijak minden méretben
F. Politzky Jaromer (Csehszlovákia)

Vezérkönyvtár Bácska és Bánátra
ÁBRAHÁM IZSÁK
SOMBOR

KÉRJEN RÉSZLETES AJÁNLATOT.

2-3 szobás

LAKÁST

konyhával mellékhelyiségekkel lehetőleg a belterületen KERESÉK azonnali vagy februári beköltözésre. Címeket a kiadóhivatal továbbít „LAKÁS“ jelige alatt.

KÖZVETITŐK DIJAZTATNAK.

SILD

KALAPKÉSZITŐ
Subotica, Csirkopjan

Egyedül egész Valóságban legmodernebb gépekkel felszerelt első női és férfi kalapipar. Mielőtt bárhova megy, tegyen egy próbát és meg fog győződni hogy a legújabb divat szerint lesz elkészítve kiválasztott forma után, ugyszintén mindennemű keménykalap, velur, filc, Biber, Velvetin és cilindereket készít. Vasalást a legpontosabban készít 8527

NAGYBAN! NAGYBAN!
MINDENMŰ
TEXTIL-, PAMUTARUT és
FÉRFISZÖVETEKET
AJÁNL CSAK NAGYBAN
ČUKOVIĆ & KOMP
BEOGRAD, KRALJA PETRA 15.
TELEFON 18-97. A Narodna Banka-val szemben

MARONI

valódi elasz, citrom, narancs, füge, mandula, meggy, cseresznye, méz, édes, majsola minden nemű dőlgyümölcsök legolcsóbb árban

WÉSZ JÓZSEF
dőlgyümölcs nagykereskedő
Subotica, Rudics utca 1.

Asztalosok figyelmébe!

Kiváló művészek által összeállított elsőrendű

BUTOR
MINTALAPOK
GYŰJTEMENYEI

rendkívül nagy értékben kaphatók:

HEUMANN MÓR
ipari szakírókorrsek. Subotica

Asztalos mestereknek azonnal szállíthatók minden mennyiségű külföldi nemes

FURNIERT

ugyszintén blinárniert, sombori raktárból

Spitzer Herman Sombor

Raktár: Karagyorgye ulica broj 8. — Telefon: 2-29.
Lakás: Florianova ulica broj 3. — Telefon 2-28.

„HARANG“ mosószappan a legjobb!

Gyártja:

Első Novisadi Szappangyár

BALCAN INTERNATIONAL COMMERCE COMPANY

prije R. WIESLER & Co.

VATTA és KÖTSZEREK valamint EGÉSZSÉGÜGYI CIKKEK és mindenféle SEBÉSZETI CIKKEK:
Srpska Zadrúžna Banka palota
Sürgöncim: BICO, NOVISAD. **NOVISAD** Srpska Zadrúžna Banka palota.
TELEFONSZÁM: 542.

Megnyitási értesítés!

Tisztelettel értesítjük nb. vevőinket és üzletfeleinket, hogy rövid néhány napon belül átköltözési munkálatainkat befejezzük és üzemünket november 28-án újonan assortírozott és jelentékenyen megnagyobbított raktárunkkal megkezdjük.

RICOWERKA A. G. BRÜX — FILIALE NOVISAD

Srpska Zadrúžna Banka palota
Sürgöncim: BICO. **NOVISAD** Srpska Zadrúžna Banka palota.
TELEFONSZÁM 542.

Tisztelettel értesítjük nb. vevőinket és üzletfeleinket, hogy Novisadon a BALCAN INTERNATIONAL COMMERCE COMPANY prije R. WIESLER & Co. vezetésében saját fiókot nyitottunk, amely december 15-től mindenféle vattát és kötszert fog forgalomba hozni.

Rico Werke A. G. Filiale Novisad.

TŰZIFA

száraz lúkkhasáb, valamint aprított, házhoz szállítva, minden mennyiségben, bizonyos árban kapható

LÓVY GÉZA
fakereskedő
Margit-malom mellett.
TELEFON 67.

KRUMPLI

minden mennyiségben — kapható minden vasuti állomás, legolcsóbban kapható „BALKAN“ TRG. D. Novisad Zeljenszicka 16. Telefon 79.

Elsőrendű

parkettlappokat

huzavonabb időre kapható „AKORD“ vállalat Beograd, Kesovska ul. 53. szám.

RITKA ALKALOM!

December 15-diki leltár előtt egy hónapig az összes raktáron lévő férfiszöveteket és belésárukat jóval a napiáron alul kaphatják viszontelárusítók és szabók

PRESSBURGER SÁNDOR férfiszövet- és belésáru gyártár Subotica, Trg Sloboda.

DRALLE-féle

ILLUSION

világító torony alakban.

Virágcseppek alkohol nélkül csodálatos természetes illattal.

Egy csepp elég

gyöngyvirág, ibolya, rózsa, orgona, heliotrop, poppy (tropikus mák) stb.

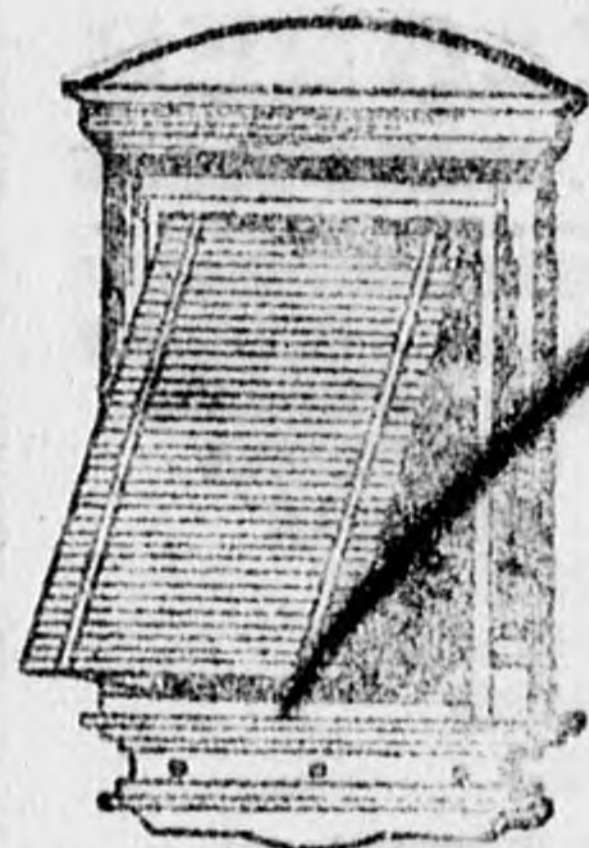
Főlerakat viziontelárusítók részére:

ISIS D. D. Georg Draile osztály Zagreb,
Palmotićeva ulica 66. 7935

REDŐNYÖK

minden esetben egy mint ACÉI

„Esslingen“-féle fa szalutablak és vászon továbbá az összes mű- és lakatosárak valamint TEHERFELVONÓK gyártása
BERNOLD SZILVESZTER
NOVISAD, gázgyárral szemben. Alap.: 1885. Telef.: 234.

AUSTRO MOTORETTE 1 PS

a jelenkor legjobb motorkerékpárja

nagyon kevés benzint fogyaszt és nagyon könnyű

AUSTRO DAIMLER és PUCH

Automobil és Motorgyár R.-T.

Vezérképviselőt

OSIJEK I. ALEKSANDROVA ULICA 8.

Ivanitza Ferdinánd Károly

üveg-, porcellán-, lámpa-, kép- és tükör-árkereskedése

Veliki-Bečkerek, Aleksandrova (Fő) ulica
Telefonszáma 64.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Nagy választék legfinomabb minőségű Rejtvény-porcellánkészletekben.

Vitrea-táblaüveg, Schreiber-féle csiszolt és préselt üveg eladó en gros vagontételben is. Saját készítésű finom tükroket mindenféle nagyságban leggyorsabban és legjutányosabban szállít.

Rejtvény.

Multvasárnap számbunk között rejtvény helyes megfejtése:

Porcellán.

Hessen fejtek 72-en. Követelményeket Fehér Ödön, Suica Fra Jese trg. Breitner Katica Anta, 3. Radacs Jakab Mokrin 4. Gani Károly Zednik, 5. Nemeih Zoltán Cantavir, 6. Juszkó Etelka Subotica, 7. Matyasovits O. Bela Subotica, 8. Schwartz Hanka Senta Kraja

Gjorgje ulica 9. 9. Pertics Ferenc Subotica, 10. Horváth Matyas Subotica.

Megérkezett 15 vagon

száraz

bükk-nyertván

kevert hasáb, mérsékelt áron, míg a mennyiség tart

„IGNIS” tűzanyagkereskedés
AGINA ULICA 13. SZ.

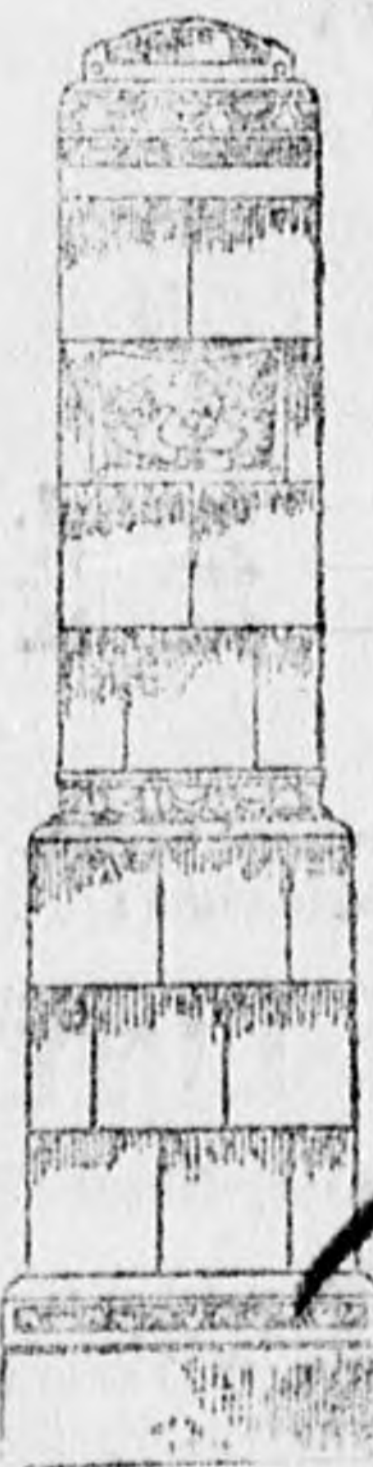
Csak vagontételben!!

NYOLCVAN KAT. HOLD FÖLDBIRTOK

tanyával és a mezőgazdasági felszereléssel eladó. A fundus instructus megtekinthető Hubert Kristóf és Gebhardt Mihálynál Szaján (Bánát).

„PILOT”

épitőanyag ipari részvénytársas. iroda: Zagreb Marovska ul. 24. cserép- és samott-kályha gyár: Na Kanalu 12. Telefon 2-50.

kálykák, takaréktűzhelyek csempék, kúrtók, falburkolatok padlólemezek nagy választékban

FAKERESKEDŐK

VÁSÁROLJANAK faragott és fűrészt fát: gerendát, fát, fiktadeszkát, léceket, stb. minden méretben továbbá mindennemű keményfát

BRAĆA MILETIĆ, ZAGREB

Ulica 199. — Fiók: CELJE. — Tojásládagyár.

Minden rendszerű új- és használt írógép állandóan raktáron!

Írógépek javítását és évi karbantartását garancia mellett vállaljuk. Írógép műszerészem a bécsi Remingtonnak éveken át művezetője volt. Állandó nagy raktár az összes írógépkellékekben, úgymint valódi Greif-Carbonpapír, amerikai írógépzsallagok stb.

DEUTSCH IZIDOR-nál

Subotica, Aleksandrova-ulica 5.

SZÁLLITUNK

prompt napi áron ab zagrebi raktárunkról mindenféle

GÉPET és SZERSZAMOT

asztalosok, butorgyárak, bogároló és fűrésztelepek részére lakatosok, műszerész és javítóhelyek részére, bádigosok, bádog és fémárugyárak részére. Gazdag raktár transzmissziókban, nyersolajban és benzomotorokban, fogasztókészülékek és csapágyfémek.

SZERSZÁM és GÉP R. T.

KARL JETZBACHER

ZAGREB, VLAŠKA ULICA 25.

Bécsi, újságmakulaturát

minden mennyiségben 100 kg felüli tételekben

ab Subotica Din. 5-20-ért

szállít

„Vojvodina” Subotica

Telefon 6-19. Wilsonova ulica 10.

FAKERESKEDŐK RÉSZÉRE

OLCSÓ BEVÁSÁRLÁSI FORRÁS A

KOVINI BANK R. T.

fióktelepe Kovin (Banat)

Fűrész-, épitőanyag úgy kemény mint puhafában, gúmba, szélészle mindenkor raktáron. Kívánatra minden méret vágatik. Eladás engros és detailban.

Textilárunagykereskedő azonnali belépésre felvesz Vojvodinában Szerémségben és Slavóniában

jól bevezetett utazót.

Ajánlatok „ROUTIN” jelige alatt kiadóba kéretnek.

Új zongorák megérkeztek. Angol és bécsi szerkezettel, remek hanggal. Wirth, Arszte, Produktiv, Stigl, Dör Lira, Lauberger gyártmányok kaphatók. Olcsóbban, mint bárhol. Részletezésre is. **KAIN HANGSZERÉSZ városi székház.**

Garanciával javított Wolf-Lanz
LOKOMOBILOK

10/20	40/65	135 175	1913—1921 évben készültek
15/25	55/82	145 195	
20/32	70/100	200 300	
26/42	85/120	300 400	
30/49	100/150	400 600	

Egyéves gyári garancia!
Elsőrendűen teljesen kijavítva!
Tekintse meg 20 lokomobilból
álló állandó kiállításunkat!
BRAČA FISCHER D. D.
Zagreb, Pantovčak 5. 7675

**Karácsonyi
aukcio!**

Képek 3725
Szobrok
Szőnyegek
Üvegek (kristály)
Tükrök
Porcellánok
Könyvek
Autogrammok
Régi levelek
Néprajzi tárgyak
Ónedmények
Alpaca
Kín-ezüst
Selyem kendők
Pénzek
Különbéle
ásatási leletek

kerülnek eladásra a Kurir
karácsonyi aukcióján. Aki-
nek ilyen tárgyai vannak,
küldje be a Kurir könyv-
terjesztő Subotica címre.
A beküldött tárgyakat szak-
szerűen kezelik, megőrzik
és legjobban értékesítik.
Az aukció december 15-én
kezdődik. — Az eladásra
szánt tárgyakat december
8-ikáig kell beküldeni. —
Vidéki kérdésekre
levélbeli felvilágosítást ad.

"KURIR"
könyv- és
hírlapterjesztő
Subotica

**KEFEKÖTŐK!
SEPRÓGYÁROSOK!**

Szépen gyalt me-
szelőrudak és sepró-
nyelvek versenyen
kivüli kivitelben és
árban

**REICH VILMOS
FAKERESKEDŐNÉL
VEL.-KIKINDÁN**

Állandó munkára
bádogosság
kerestetik.
MIHAJLO KUKUČKA
bádogos, Gložan, Bačka

ELADÓ
olcsón és kedvező fel-
tétel mellett eladás
miatt 2 motorfü-
részt, 10 HP, né-
met gyártmány. Kü-
zelebbi: **VOGEL**, Osijek
Radnička ulica 3. szám

Holland—Amerika Linie
Zagreb Rotterdam New-York
Vezérképvisolet **ZAGREB** Zrinjski trg. 8.

Utások szállítása II. vagy III. osztályon. Észak-
amerikába és Kanadába, óriási és legmoderneb-
ben berendezett gyorsgőzösökön. Az ut a nyílt
tengeren 7 napot tart. Az átkelés a legkelleme-
sebb, legbiztosabb és leggyorsabb. **Kiűző konyha**
III. osztályú utások külön, mintaszerűen tisztá ka-
binnal rendelkeznek. Mindennemű felvilágosítást
bárki részére ingyen ad.

HOLLAND—AMERIKA LINIE
ZAGREB, ZRINJSKI TRG. Br. 8.
Képviseltek: Vel.-Bečkerek Vlanićs és Todorovits
Trg Kralja Petra 4. 8216
Beograd: Petar Marinkovics, Bosanska ulica 75.

300%

**Megtakarítást
a börtalppal
szemben nyújt
a Palma
Kaucsukgárak és talp**

**KÖTŐ-
és SZÖVŐGÉPEK**

valamint a Wilhelm Barfuss, Apolda, Felix
Lederer-Wien, Fritz Schuster-Cchemnitz,
Sandefr & Graff-Chemnitz gyártmányu gé-
pekhez mindennemű tartalékalkatrész nagy
választékban és mérsékelt áron beszerezhető
az S. H. S. Irányáságbeli vezérképviselőnél:

ALFRED KOZMA OSIJEK I.
Županijska ulica 42.
Tök minden számban állandóan raktáron

Malom, lakással eladó

Malomfelszerelés: egy 16 HP szivógázmotor,
egy pár budai és egy pár
törkő, egy simahenger,
koptató, felvonó stb. —
Teljes felszerelés.

A lakás: 2 szoba, 1 konyha, mellékhelyiségek
Értekezni lehet Gebhardt Mihály malomtulaj-
donosnál Jazova (Bánát).

Jól menő szálloda

a bečkereki régi pályaudvarral szemben, teljes
berendezéssel, öt vendégszobával, két teremmel,
nagy uri- és szolgáltatással, teljesen új épületekkel
betegség miatt eladó esetleg bérbeadó
Ára 320.000 dinár

Felvilágosítással szolgál "BEGA" hirdető iroda
Veliki-Bečkerek, a főpostával szemben.

**UNITED STATES
LINES**
NEWYORKBA

Southampton-
Cherbourgól **LEVIATHAN**
október 30, november 20, december 10

GEORGE WASHINGTON
október 24, december 29

Amerika	okt. 31	—	dec. 1.
President Roosevelt	nov. 7.	—	dec. 12.
President Harding	nov. 14.	—	jan. 16.
President Fillmore	nov. 21.		
President Arthur	dec. 22.		

Indulás Southampton és Cherbourgól 1 nappal később.
Mindenképpen az alatti címről megtudható!

UNITED STATES LINES

BEOGRAD: Beogradska Zadruga palotája, Hotel Bris-
toilól szemben
ZAGREB: Središnje Savez Hrvatskih Seljačkih Za-
druga, Mihanovićeva ul. 2. Pályaudvarral szemben.
LJUBLJANA: Brodarstvo Sjedinijenih Ameriskih Držav.
Dunajska česta št. 29.
SARAJEVO: Savez Hrvatskih Seljačkih Zadruga za
Bosnu i Hercegovinu, Aleksandrova ulica 52.
SUŠAK: Banka za Pomorstvo. 6888

BAZÁROSOKI KERESKEDŐKI
A közeledő karácsonyi szezonra a
legújabb játékok, babák és karácsonyfa-
díszek megérkeztek s a legolcsóbb árban
beszerezhetők

KOHN SIMON cégnél **SUBOTICA**
PAŠIĆEVA ULICA 4. EDÉNYPIAC. 6860

SJEDINJENE Telefon 69 és 21-30
KREČANE D. D.
ZAGREB, Vlaška ulica 40

szállítanak:
I-a meszet

legmodernebbül beren-
dezett Novi-marofi és
očurái mészegetöikből.
Havi teljesítmény cirka 120 vagon. 4746

Logujabb rendszerű bécsi GÉG gyártmányu
amerikai
rolós íróasztalok
lerakata.

Modern **BUTOROK** egyszerű és legfinomabb
kivitelben. „Mundus” gyártmányu hajlitott
székek legjutányosabban beszerezhetők

ÉDER és ERDÉLYI
műbútorasztalosok bútorraktárában SUBOTICÁN

H
A
R
M
O
N
I
A

H
A
R
M
O
N
I
A

ZONGORAKERESKEDÉS
BEOGRAD
KNJEGINJE LUBICA 7. TELEFON 27-48.

Állandó nagy raktár Bösendorfer, Ehrbar, Schweighoffer, Wirth és Hamburger, Pallik, Stiassny zongorákban — részletfizetésre is mérsékelt áron.

NAGYBAN
SZÖVŐ PAMUT

legolcsóbb napi árban minden mennyiségben és számban, valamint szövet és textilárú KAPHATÓ

Arnold Wamoscher i Drug Sombor
Kralj Aleksandrova ulica 11a.

Műszaki gummi cikkek I-a minőségek csak nagyban

részv.-társ.
ZAGREB
Boškovičeva-
ulica 8. szám

Ruhavásárlók figyelmébe!

Nagy áruhalmozódás miatt mélyen leszállított árak mellett kiárusításra kerülnek női- és leányka télikabátok, plüsch, posztó, velour és szörmeből, eredeti bécsi modellárabok. Férfi- és gyermek bársonyok, télikabátok, rövid és városi bundák. Mindennemű szörmecek. Külön mértékcsillag, angol- és cseh szövetekkel stb., stb. dusan felszerelve

FRANK LAJOS
ruhaáruháza Veliki-Bečkerek.

OLVASDI
Eladó több vagon széna és szalma — Bérbendő 26 lánca szántóföld lakással — közel Kja-Horgoson. Eladó 200 lánca föld igazságon Beograd környékén. — Eladó kiveszter alatt levő birtok
Hivatalnokok és hivatalnoknők, kik állást keresnek, valamint vállalatok, melyeknek hivatalnokra van szükségük, forduljanak az „Informacioni Biro“-hoz Subotica, Aleksandrova ulica 9.

Zsuljevits Tivadar szücsműhelye

Subotica, Sokolska ulica 15. szám

Elvállal mindennemű szörmemunkát
Pontos kiszolgálás! Szolid árak!

MINDENEMŰ
MALOMGÉPEK

elsőrendű kivitelben. — Modera malmok berendezése. Malmok átépítése. Siles és padlásberendezések, gabonaszállító-készülékek azonnal szállíthatók. —

BRAĆA MACHAŇ & VÄVŘENA
PARDUBICE — CSEHSZLOVÁKIA
gépgyár és malomépítő vállalat
S. H. S. VEZÉRKÉPVISELETE
BRAĆA FISCHER D. D.
ZAGREB, PANTOVČAK 5.

Alapítva 1892.
Hatóságilag bejegyzett kereskedelmi és ipari információs iroda.
VIKTOR SELINGER & FIA
Zagreb, Illica 25/II. Telefon 16-43.
Távíratcím REGNILES.
Gyors és megbízható felvilágosítások SHS. és az utódállamokbeli cégekről. — Mérsékelt díjazás. — Legprimább referenciák. 620/3

Rum és Likör
essenciák (Schimmel, Fantl és Pick gyártmányok) legolcsóbban
Landauer (Lackner) drogéria
Subotica 7310

A VOJVODINA LEGNAGYOB B FÉRFI- és NŐI DIVATÁRUHÁZA

KOSTADODIĆ

SOMBOR, KRALJEVIĆA GJORGJE ULICA 3. SZÁM
A SZERB NAGYTEPLOMMAL SZEMBEN

ŐSZI és TÉLI ÁRUIM MEGÉRKEZTEK

eddig még itt nem látott mennyiségben és választékban és azokat
a nagy pénzhiány, a dinár emelkedése és raktáram túltömöttsége folytán
a napi áron 30-40%-kal alul árusítom.

KÜLÖNÖS FIGYELEMBE AJÁNLOM A KÖVETKEZŐ ÁRUIMAT:
Férfi- és női szövetek, bársonyok, kanavász, selyem, zefir, plüssök, sifonok, vásznak, flanellek, kellékek férfi- és női ruhára.
Szőnyegek nagy választékban.

TEPLOMKARANGOK MEGÉRKEZTEK METALLUM dioničarsko društvo ZAGREB

Zsákok jutából, lenből és kenderből.

Szalmazsákok vízszelárusítóknak gyári árban. — Lisztes-, só-, szilva-, komlós-zsákok. — Jutahessióknok minden minőségben. — Használt zsákok.

Kocsi- és vagonakaró ponyvák minden méretben, rendelésre azonnal elkészítetnek. Zsinegek minden vastagságban és minőségben. Kötél-árak és halászati cikkek. — Takarók legjutányosabban beszerezhetők.

AVRAM SCHIFF

zsák-, zsineg- és ponyvanagykereskedő
zsák- és ponyvakölcsönzőnél

Központ: **Novi Sad**   **Fiók: Beograd**

Futoški put 4   Kralj. Marka 7

Telefon 402   FIOKOK: Telef. 29-25

Sürgöncim: **Zagreb, Wien, Budapest.**   Sürgöncim: **KANAPIA**

JUTEŠIĆ   — Kérjen árajánlatot! —

Tizennégy év óta fennálló, jól bevezetett zagrebi ügynökség, betéti társaság, átvenné elsőrangú malom-képviseletét és bizományi raktárat Horvátország és Szlovénia részére. — Feltételeket megjelölő ajánlatokat Vojvodinai Kereskedelmi Ügynökség Novi-Sad, Kralja Petra 29. továbbít.

ÖN
meg lesz lepve!

A BÜVÖS JEGYZÉKÖNYV?

A XX. évszázad legnagyobb válmánja!

Mitát küld 15 dinárért utánvétellel:

KAMENKO JOVANOV

Ilauža (Banat)

A jó üzletmenet

mindig az áru minőségétől függ. Azért tartson üzletében elsőrendű italokat. Kérjen árajánlatot tea-rum, törköly, szilvórium, borovicska, barack-pálinka gyártmányaimra. Egy kis (25 literes) rendelés elegendő, hogy nálam állandó vevő legyen.

KOHN IGNÁCZ

bor- és szeszáru nagykereskedése, cognac, törköly és szilvóriumfőzde,   Veliki-Becskerek.

NAGYBAN

NAGY RAKTÁR

plüssök, mokettek, butorszövetek, afrikai lószőr, rugók, ágybetétkendők, roletták, jutta, vászon, szőnyegek és minden egyéb, kárpitoskellékek legolcsóbb árakon.

I. Ömerzo i Drug, Zagreb

Petrinska ul. 3., az udvarban. Tel. 21-83.

7907

KICSINYBEN

Priva

Osječka Tvornica za Preradbu Drva d. d. Osijek

Első Osijek-i Fajmunkáló Gyáripár R. T. Osijek

Telefon 58. — Sürgöncim „Drvorad Osijek“

Gyárt mindenemű butorokat

a legolcsóbbtól a legdrágább kivitelig. Iroda-berendezés, amerikai íróasztalok és redőnyös szekrények, továbbá különféle eszközök asztalosok és pintérek részére.

SÖRÖSHORDÓK

valamint hordók raktározáshoz és szállításhoz, kádak a legprimább szlavonai tölgyfából, továbbá különféle zsiros és olajshordók.

VESZ és ELAD

különféle keményfaanyagokat.

4181

ALAPITVA 1854.

ALAPITVA 1854.

BRAĆA FRANK

ZAGREB, SAJMIŠTE TRG N. 2. SZ.

KÉZMŰÁRU-NAGYKERESKEDÉS

JOSEF WAGNER junior MÄHRISCH-ROTWASSER

(Crvena Voda) színes gyapjúárak gyára és

FRÖMLICH & WINTERBERG, RUMBURG

pokróc, asztalterítő, függöny- és butorszövetek gyára

vezérképviselete és lerakata.

TELEFON 22-70.

8461/A

SLAVEN D. D.

ZAGREB ILICA 52.

KÖNYVKERESKEDELS

KÖNYVNYOMDA

PAPIR- és

IRÓSZER-

NAGYKERESKEDÉS.

Ajánlja a t. ügyvéd uraknak, köztesti-, állami- és magán-hivataloknak rendkívül nagy raktárát: mindennemű írószér, írógépszallag, karbon- és indigópapír, schapirográf-készülékek és hengerek, fo-almi-, irodai- és gépi ópapír, itatós, regisztrátorok, tömbök és fascikulások. Vállal mindennemű nyomdai munkát legolcsóbb árakon

7875

FRIEDRICH & HAAGA

GÉPGYÁR — WIEN

Kölbász- és szalámigépek

és azok alkatrészei

ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR

Zagreb, Račkoga ulica 7a.

8486

Osječka Ijvaonica željeza i tvornica strojeva d. d. 4187

Osijek-i vasöntöde és gépgyár r. t.

Táviratcim: OLT.

OSIJEK

Telefon szám 63.

Vasöntöde

Gépműhely

Csavargyár

Szivógáztelepek 10-100 HP Faáru gyár

Mindennemű gazdasági gépek

Kérjen árajánlatot

„JUTE“ GESELLSCHAFT PRAG II.

M. B. H.   STEPANSKA 32.   POSTAFIÓK 740.

A cseh szlovák jutagyárak: Arnau, Eipel, Jaromér, Köalginhof, Oberhohenelb, Trautenau, Troppau, Würbenthal központi eladási irodája.

Jutazsákok, jutaszövetek, (csomagolóvászon) szalmazsákok, jutafonalak stb.

7996

nagyban való eladása.

LIEBMANN STEIN, ZAGREB Boškovičeva 29. a. (Sajmište)

Sürgöncim: „BAGGING“ ZAGREB. — Telefon: 17-10 mellékállomás.